

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • PROSINEC • DECEMBER • GRUDZIEŃ 1990 (ČÍSLO 391) • CENA 1000 ZŁ

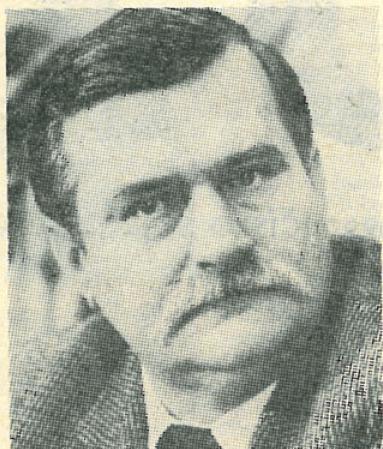

Radostné Vianoce

a št'astný nový rok

želá

ÚV KSSČaS a Redakcia

LECH WAŁĘSA PREZIDENT POL'SKEJ REPUBLIKY

9. decembra 1990, v druhom kole prvých slobodných a demokratických volieb, bol za prezidenta Poľskej republiky zvolený LECH WAŁĘSA. Zvíťazil rozhodujúcim väčšinou hlasov nad druhým uchádzačom o prezidentský stolec, nezávislým kandidátom Stanisławom Tymińskym.

Novozvolený prezident Lech Wałęsa (47 rokov), povolaním elektrikár, vynikajúci politik, je organizátorom a hlavným vodcom — predsedom Nezávislého samosprávneho odborového zväzu Solidarita, ktorý sa v rozhodujúce miere pričinil k odstráneniu totalitného systému v Poľsku a budovaniu slobodného demokratického štátu. V roku 1983 dostal Nobelovu cenu za mier. Najvyšší úrad v štáte sa dostal do dobrých rúk.

Nový šéfredaktor Života

Na návrh predsedníctva ústredného výboru našej Spoločnosti na svojom plenárnom zasadnutí dňa 28. októbra t.r. schválil krajana JÁNA SPERNOGU do funkcie nového šéfredaktora našho časopisu Život.

Krajana Ján Šternogu, ktorého mnohí čitateľia akste poznajú nie len prostredníctvom publicistiky na stránkach Života, ale aj z krajanskej činnosti, narodil sa 21. januára 1938 v Kacvine na Spiši. Pochádza zo slovenskej roľníckej rodiny. Absolvoval Všeobecnovzdelávacie lycum so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke na Orave a v rokoch 1957—1962 študoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, odbor slovenčina-taliančina.

Začal pracovať ako novinár v roku 1963 v Poľskej tlačovej kancelárii vo Varšave. Odtiaľ v roku 1974 prešiel do redakcie Života, s ktorou už od roku 1967 pravidelne spolupracoval. V Živote od roku 1983 plnil funkciu tajomníka redakcie, má teda veľké novinarske skúsenosti.

Krajana Ján Šternogu je dlhoroceným členom našej Spoločnosti, viacnásobným účastníkom jej zjazdov a od roku 1970 podnes — členom predsedníctva ústredného výboru KSSČaS. Je zakladateľom a súčasne predsedom Miestnej skupiny Spoločnosti vo Varšave.

HISTORICKÁ ZMLUVA

Ministri zahraničných vecí Poľskej republiky Krzysztof Skubiszewski a Spolkovej republiky Nemecka Hans Dietrich Genscher podpisali 14. decembra t.r. vo Varšave historickú zmluvu potvrdzujúcu existujúce hranice medzi oboma štátmi. V tejto významnej medzinárodnoprávnej zmluve Poľsko a SRN uznali hranice na Odre i Nise za nenarušiteľné. Oba štáty sa zároveň zaviazali navzájom rešpektovať svoju suverenitu a územnú integritu a vyhlásili, že voči sebe nemajú a nebudú mať ani v budúcnosti žiadne územné požiadavky.

Dalším krokom v rozvoji vzájomných vzťahov bude zmluva o dobrej susedstve, partnerstve a spolupráci medzi oboma štátmi, o ktorej sa v súčasnosti rokuje.

V ČÍSLE

Zelovská setkání	4
Výlet sliezskych krajanov	5
Co ďalej s lapšanskou klubovňou?	5
Ceské školství v Polsku	6
K dejinám maďarizácie Slovákov	8—9
Premiér SR V. Mečiar medzi krajanmi	12—13
K otázke vyučovania slovenčiny	16
Hnojenie na jeseň a v zime	20

ĎAKUJEME

1. júna t.r. prešiel na zaslúžený dôchodok zakladateľ Života a jeho dlhorocený šéfredaktor krajana ADAM CHALUPEC.

Ked' na jar 1958 začal pripravovať prvé číslo nášho mesačníka (vyšlo v júni), asi nepredokladal, že s ním spoji tak dlhé obdobie svojho života. Nielen spojil, ale mu odovzdal celý svoj um a srdeč. Vždy mal na zreteli, že je to časopis pre krajanov — Slovákov a Čechov žijúcich v Poľsku, preto v ňom uprednostňoval predovšetkým materiály s krajanmi tematikou. Riaďil sa pritom zásadou dať odberateľom čo najplnšiu, svedomite pripravenú informáciu, aby časopis bol dôveryhodný. Pozorne si všimal všetky návrhy a želania čitateľov týkajúce sa publikovanej problematiky a snažil sa ich podľa možnosti vždy splniť. Šéfredaktor si totiž hlboko zážil čitateľov a vpájal to i redakčnému kolektívu. Dbal o to, aby žiadnen list do redakcie, žiadost o radu buď pomoc nezostali bez odpovede, čím si získal všeobecné uznanie a úetu celej čitateľskej obce.

Za vyše 30 rokov od svojho vzniku Život prešiel hlkokú metamorfózu. Šéfredaktorova nespokojná hľadačská náštra nútila mesačník neustále meniť, vylepšovať a zdokonaľovať. Jeho snahou bolo totiž vytvoriť tematicky rôznorodý časopis-magazín na vysokej jazykovej, obsahovej a grafickej úrovni, čo sa mu napriek obmedzeným technickým a finančným možnostiam v značnej miere podarilo.

Ako šéf a ako človek vzbudzoval dôveru a sám sa tešil takej istej dôvere redakčného kolektívu. K práci pristupoval mimoriadne zodpovedne. Voči nám, pracovníkom, bol veľmi náročný, ale i sebe si kľadol vysoké nároky. Mal zmysel pre spravodlivosť, každému rád pomohol a vela nás naučil. Vždy sme sa mohli naňho spoľahnúť. A za to všetko sme mu povdáčení.

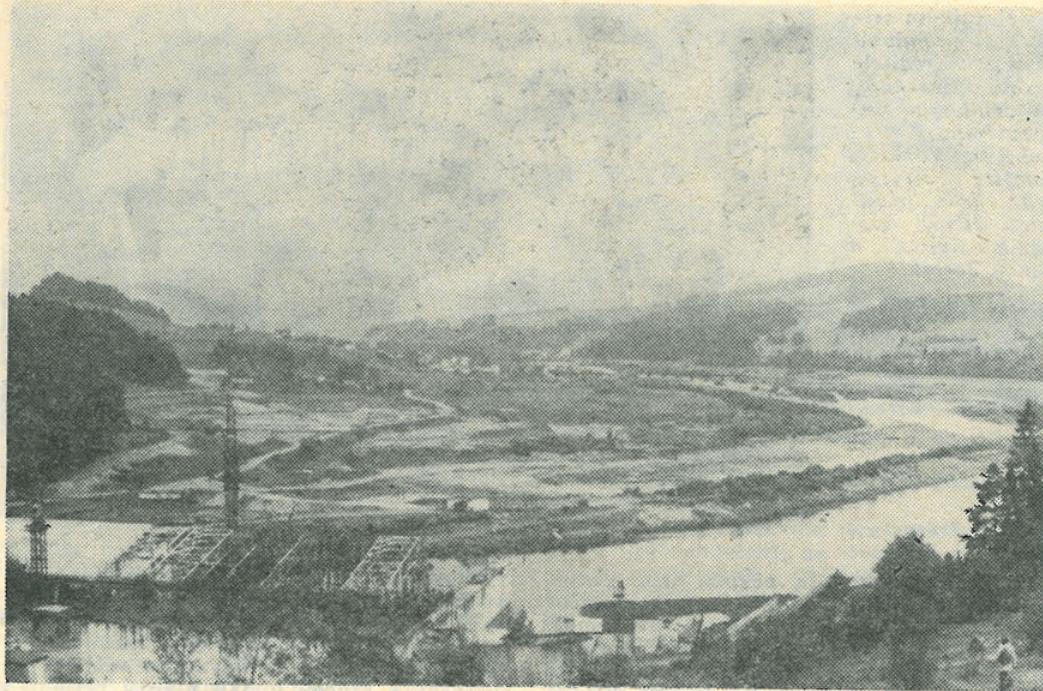
Okrem Života mal krajana Adam Chalupec druhú lásku. Bolo to i iste naďalej krajanské hnutie. Zviazał sa s ním ešte pred założením Života. Bol jedným z hlavných konštruktérov zjednotenia krajanovských spolkov v jednej celokrajanskej organizácii. V roku 1957 na zlúčovacom zjazde ho krajania zvolili za prvého predsedu ústredného výboru Spoločnosti.

Ako krajančí činiteľ sa významne zaslúžil o rozvoj našej organizácie. Obetavo pôsobil v prospech aktivizácie miestnych skupín, uprevnovania národného povedomia krajanov, rozvíjania výučby materinského jazyka, kultúrnej činnosti a ochotníckeho hnutia. Svojou nezistitelnou obetavou prácou, rozvahou a starostlivosťou o otázky našej menšiny si získal veľkú autoritu medzi krajanmi. Nie div, že na VI. zjazde v r. 1979 mu opäťovne zverili funkciu predsedu ústredného výboru a v roku 1985 ho zvolili za čestného predsedu Spoločnosti.

Aj v posledných rokoch, hoci mu zdravie už tak neslúžilo, sa naďalej s celou oddanosťou venoval svojím dvom veľkým láskam — Životu a Spoločnosti. Za všetko, čo pre ne a pre nás urobil, mu srdečne dākujeme a do ďalších rokov želáme veľa zdravia, pohody, spokojnosti a pekných, prijemných dní.

Kolektív Života

Ťažko si dnes predstaviť, že tento kedysi malebný kraj zmizne pod hladinou vody

Žijeme na jednej ekologickej lodi...

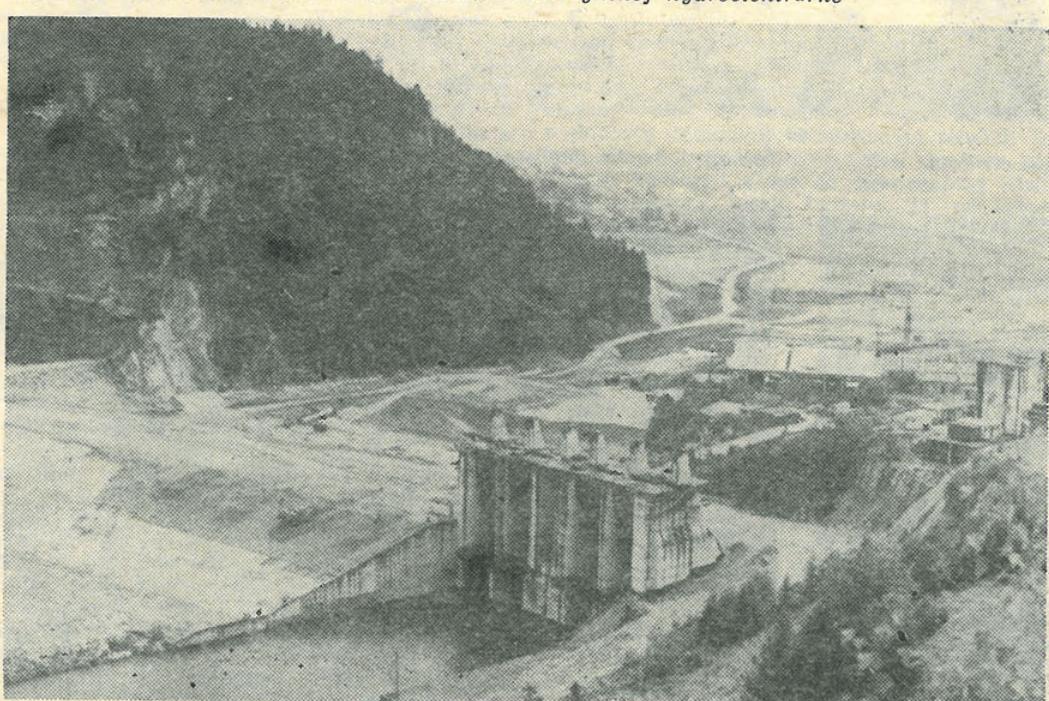
Úmerne s rastom civilizačných procesov, v tom industrializácie, stúpa, žiaľ, nebezpečenstvo ekologickej ohrozenosti. V súvislosti s tým čoraz väčší význam nadobúda problém ochrany životného prostredia. Nie div, že ochranári prírody už oddávna bijú na poplach. Ich varovné hlasy by nikto nemal spochybňovať, vedľako ako sa hovorí, všetci žijeme na jednej lodi — Zemi. Preto nám všetkým musí zvlášť záležať na tom, aby táto loď bola z ekologickej hľadiska bezpečná.

Predošlý systém ekológie neprikladal význam a tak dnes v oblasti ochrany životného prostredia máme čo doháňať. Dnes sa už o tom veľa hovorí. Diskusia o ekologickom ohrození sa zvlášť zosilnila najmä po černobylskej katastrofe, čo bolo jedným z dôvodov

zastavenia výstavby jadrovej elektrárne Žarnowiec. Podobný ekologickej problém existuje i v našom regióne na Spiši a spája sa s výstavbou Czorsztynskej hydroelektrárne. Vraciame sa k tejto téme preto, že vláda pred niekoľkými mesiacmi rozhodla o dokončení tejto investície. V rozhodnutí sa zdôvodňuje, že doteraz spôsobené škody sa už nedajú odvrátiť a súčasne, že výstavba je vo vysoko pokročilom stave — asi 80%.

V letných mesiacoch tohto roka sa proti výstavbe czorsztynskej priehrady konalo niekoľko protestných akcií. Obmedzovali sa najmä na blokádu prijazdových ciest na stavenisko. Ich organizátori žiadali okamžité zastavenie ďalšej výstavby vodnej nádrže a jej pretvorenie na akýsi „pamätník komunizmu“. Protestných akcií sa zúčastnili

Pohľad z Nedeckého zámku na stavenisko czorsztynskej hydroelektrárne

predovšetkým mladí ľudia z Ekologickej hnutia, hnutia Sloboda a mier a t.zv. Anarchistickej federácie.

Naša redakcia sa rozhodla zistiť, čo si o výstavbe myslia sami krajania žijúci v najbližom okolí budúcej hydroelektrárne. Preto sme sa prednedávnom vybrali do Nedece a Nedece-Zámku, kde sme obyvateľom kladli len jednú otázku: ako pozerajú na budúcnosť tohto vodného diela a svoj d'alsí život po jeho dokončení?

Odpovede boli rôzne. Už cestou do Nedece-Zámku mi svoju mienku prezradil celkom náhodný chodec, ktorý povedal, že je za čo najrýchlejšie ukončenie investície. Zdôraznil, že sa v tejto oblasti aspoň rovinie turistický ruch, vedľako celý rok sa tu nič zaujímavé nedeje. Ďalší traja — taktiež náhodní informátori, ktorým som položil spomínanú otázku, boli ako sa zda pracovníkmi firmy Hydrotrest Krakov. Je to hľavný podnik budujúci czorsztynskú hydroelektrárnu. Spočiatku boli voči mne nedôverčívi a považovali za akéhosi anarchistického činiteľa. Postupne sa však rozhovorili a živo vylíčili zážitky s posledných protestných akcií. Aj oni boli rozhodne za dokončenie výstavby a zdôvodňovali to tým, že by bolo škoda premárať doteraz investované veľké prostriedky.

Návštívil som i niekoľko krajanovcov, Kiedziechovcov a Milaniakovcov. Ich odpovede boli takmer zhodné. Všetci sú za čo najrýchlejšie zavŕšenie tejto investície tiahnúcej sa vyše dvadsať rokov. Krajania totiž neveria, že by sa násiel niekto, kto by dokázal priviesť do pôvodného stavu zdevastovanú prírodu. Sám pohľad na to donedávna malebne okolie je otriasný. Pochybujú tiež, či by sa prestahovaní obyvatelia chceli vrátiť na pôvodné pozemky a sídliská, ako je to v prípade Maniov, Czorsztyna a čiastočne Nedece-Zámku a Nedece. Odkiaľ by vzali peniaze, ktoré dostali od štátu za odpredané pozemky? Asi ťažko by ich mohli vratiť. Vedľa v dnešnom prepočte by to boli obrovské sumy.

Na druhej strane krajania sa s obavou dívajú do budúcnosti. Otáznikov je veľa: či sa nezmieni podnebie, či nebude chladnejšie, vlhkejšie atď. Zároveň však dufajú, že na všetkých prítokoch — potokoch a riebach — budú postavené čističky, aby sa czorsztynská vodná nádrž nestala zberňou odpadových vôd z okolia.

Podobný názor na vec mal i krajania v Nedece — Krempaský, Neupauer, Gronský a ďalší. Medzi ďalším krajanom Michal Neupauer mi prezradil, že už v 70. rokoch boli nedeckí rolníci proti výstavbe priehrady a nechceli odovzdať svoje pozemky. Vraj vtedy na Nedecký zámok priesťoval sám premiér P. Jaroszewicz a definitívne rozhadol, že sa má pokračovať v stavbe vodnej nádrže. Škoda, že sa čas nedá presunúť dozadu. Možnože by k výstavbe nedošlo, a teda ani k devastácii tamnej krásnej prírody.

Dnes si ťažko predstaviť všetky následky, aké možu nastať po zavŕšení tejto investície. Mnohí krajania si ani neuvedomujú nebezpečenstvo hroziače krásnej prírode Spiša a vôbec Pienin. Nebolo by hádam od veci pozvať sem nejakú medzinárodnú komisiu, aby dôkladne preskúmala túto investíciu a s výsledkami oboznamila širokú verejnosť.

A tak na okraj myšlienka výstavba czorsztynskej nádrže má svoje korene v 20. rokoch tohto storočia. Prvý projekt pripravil sám Gabriel Narutowicz, neskôr pre president II. Poľskej republiky. Ukončil polytechniku v Zürichu (Švajčiarsko), kde ako veľmi dobrý odborník pracoval na stavbách takých vodných elektrární ako Kubel neďaleko mesta Saint-Gallen, v Refrain na rieke Doubs a inde.

Priehrada mala od začiatku mnohých odporec. Napriek tomu v 70. rokoch začala výstavba. Jej dokončenie sa pôvodne plánovalo na rok 1981. Vodná nádrž mala mať plochu asi 1300 ha. Dnes sa odhaduje, že bude menšia asi o tretinu. Dúfajme, že bude dobre zabezpečená, aby nedošlo — hoci jej hlavným cieľom je predchádzanie povodňam — k biblickej potope v tomto regióne.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Zelovská setkání

K účastníkům setkání promluvil náměstek ředitele Československého kulturního a informačního střediska ve Varšavě, Jindřich Jirásek, vedle jeho manželka Jiřina, Dominik Surma a Zenon Jersák

Po delší době určitého oslabení krajanské kulturní činnosti v Zelově se místní obvodní výbor naší Společnosti konečně vzchopil a ke konci září uspořádal nekonvenční akci, kterou nazval Česká menšina občanům Zelova.

Akce, jak svědčí náš titul, začala setkáním širokého krajanského aktu v klubovně OV KSSČaS, kterého se zúčastnili pozvaní hosté: náměstek ředitele Československého kulturního a informačního střediska ve Varšavě Jindřich Jirásek s manželkou, představitelka Československého ústavu zahraničního Jiřina Hůlková, zástupce ÚV KSSČaS Dominik Surma a z redakce Života Ján Spernoga a Jozef Pivočárek.

Mohlo by se zdát, že stanovení začátku setkání přesně na poledne nebylo nevhodnější. Naše obavy se však rychle rozplynuly. Když odbila dvanáctá, v klubovně přibývalo krajany, kteří sem přicházeli přímo z nedělních bohoslužeb. Když místopředseda OV Zenon Jersák zahájil setkání a když se přítomní seznámili s pozvanými hosty, divčí vokální skupina zapívala několik podmanivých starých českých písniček (mimo jiné Znám jednu krásnou zemi a Za horami, nedaleko...), které uvolnily napětí, jež často provází podobná oficiální setkání. Poté se rozpravidla svobodná, bezprostřední a upřímná beseda.

Zelovští krajané se široce rozhovořili o svých problémech, o těch spojených s činností zelovského obvodu naší organizace, ale i o jiných, všeobecnějších, souvisejících s existencí české menšiny jako celku, se stávají jejího národního uvědomění, jejím společenským statusem. Hovořili o svých radošech i starostech, o úspěších i neúspěších, o klubovně, kde se scházejí, kam přicházejí si podebatovat, přečít český tisk, a také zazpívat. Často se vraceli do minulosti, té davné, kdy sem přišli jejich předkové a setkali se s plnou náboženskou a národnostní tolerancí. Byla to právě víra a církev — zdůrazňovala většina z nich — co je drželo a dodnes drží pohromadě, co jim pomohlo zachovat svoji kulturu a české národní uvědomění, na co jsou hrdi.

Pochopitelně nejvíce pozornosti věnovali diskutující současnosti a souvisejícím s tím problémům. Hovořilo se o dnešní nesnadné hospodářské situaci, která také omezuje činnost KSSČaS, o růstu nezaměstnanosti, o problémech místního podniku Fanar, ve kterém mnozí zelovští Češi pracují.

Vystupuje znamenitá dechová hudba Dolanka z Letišovic u Kyjova. Zpívají zelovská děvčata

V Zelově kdysi žilo několik tisíc Čechů. Mnozí z nich se však vystěhovali, zejména do Československa. Krajané si uvědomují, že se jejich skupina z roku na rok neúprosně zmenšuje také v důsledku asimilačních procesů, kterým podléhá především mládež, nacházející se pod neustálým polským vlivem nejen ve škole, ale i mimo ni. Proto se zamýšlili nad tím, jak tomu zabránit, nebo alespoň zpomalit tempo asimilace. Odnárodnění také napomáhá skutečnost, že v Zelově prakticky v poválečném období neexistovala česká škola, kde by se krajanská mládež mohla učit mateřskému jazyku. Záleží na rodičích, aby více dbali o krajanskou

výchovu mladé generace, vpájeli ji národní uvědomění a lásku k rodnému českému jazyku. V tomto díle by měla aktivněji pomáhat nejen církev, ale i naše Společnost.

Krajané, jak to vyplývalo z většiny vystoupení, s radostí uvítali něžnou revoluci a demokratické přeměny, které se uskutečňují v Československu a pečlivě sledují společensko-politické dění ve staré vlasti. Zdůrazňují však, že jako členové KSSČaS by měli mít usnadněný styk se zemí svých předků. Zajímalo je také, jak velvyslanectví ČSR vidí ve své činnosti otázky české menšiny v

POKRAČOVÁNÍ NA STR. 17

Zelovští krajané — hovoří místní farář Miroslav Jelínek

Snímky: J.P.

Krajanský výlet do prírody

Ako je všeobecne známe, Slezsko je nie len najväčšou priemyselnou oblasťou v Poľsku, ale aj najviac znečistenou. Určite bol to jeden s dôvodov, že sa naši krajania bývali v tejto oblasti odhodlali zorganizovať „výpad“ do prírody nadýchať sa čistého horského vzduchu.

Miestna skupina KSSCaS v Slezsku sa dohodla, že jedno zo svojich tradičných podujatí — krajanské stretnutie — sa tento rok bude konáť v dňoch 13.—14. októbra v Skrzycznom. Je to najvyššie položené miesto v Slezskych Beskydoch v Bielskom vojvodstve pre turistov veľmi atraktívne. Možno sa tam dostať sedačkovým výťahom, ktorý premáva zo Szczyrku už k horskej chate PTTK v Skrzycznom. My sme sa však mohli vyezdiť výťahom len polovicou cesty, keďže zvyšný úsek je aktuálne v oprave, preto sme ho museli zdolať pešo. Ale stalo to za to.

Ale vráime sa k miestnej skupine na Slezsku, ktorá má skoro 100 členov. Ake má informoval podpredseda miestnej skupiny Bronislav Knapčík, organizátori podujatia, rozoslali pozvánky všetkým členom skupiny. Ale ako sa často stáva, nie všetci členovia mohli na stretnutie prísť a môžem povedať, že majú čo lutovať. Na Skrzyczne sa dostali asi jedná tretina členov. Z hostí boli prítomní predstavitelia Generálneho konzulátu Českej i Slovenskej republiky v Katovi-

Spoločná snímka účastníkov krajanského stretnutia v Skrzycznom

ciach, Ústredného výboru našej Spoločnosti a redakcie Života.

Ako vyzeral program krajanského stretnutia? Bol rozložený na dva dni pobytu v tomto prekrásnom prostredí. Samozrejme účastníci mali zaistený nocľah v horskej chatte. Zraz všetkých účastníkov bol určený na 11. hodinu prvého dňa a bol spojený se zbiehaním húb. Žiaľ, pre suché obdobie huby nerástli a úlovok bol skromný. Hore pri chate, čo ma veľmi prekvapilo, sa nachádzala pekné volejbalové hrisko. Aj to sa zišlo, keďže v rámci programu sa na ňom začal volejbalový zápas Bielsko-Tychy, ktorý sa skončil nezrozhodne, čo je v tomto športe dosť neobvykle. Potom nasledovala zaujímavá hra ringo medzi družstvami Katovic a Bielska, v ktorom zvíťazila skupina s Bielska.

Podvečer sa na Skrzycznom začal zaujímavý program, v ktorom účastníci predstavili niekoľko scénok z tradičnej oravskej a spišskej svadby. Keď nadišiel večer, účastníci podujatia zapálili tradičnú vatru. Samozrejme patrilo k nej i opekanie klobások.

Po večeri tajomník ÚV KSSCaS Ľudomír Molitoris oboznámil prítomných so stretnu-

tím predsedu vlády Slovenskej republiky Vladimíra Mečiara s krajanmi, ktoré sa uskutočnilo predošlého dňa v Krakove. Účastníci si zároveň pozreli v televízii záznam zo svojho stretnutia. Totiž celé podujatie na Skrzycznom bolo registrované zdarma video kamerou. V tomto kontexte sa hovorilo o potrebe vybavenia miestnej skupiny na Slezsku videom a iným zariadením. Potom až do neskôr večerných hodín sa sliezski krajania zabávali pri vatre.

Druhy deň podujatia patril turistike. Krajania si urobili vychádzku po okoli, počas ktorej krajan Bronislav Knapčík oboznámil prítomných z topografiou celých Slezskych Beskydov.

Všetko dobre má však svoj koniec. Muselo sa, žiaľ, skončiť aj toto pekné krajanské podujatie. Zostupovať sa začalo popoludní a účastníci si okrem — ako tvrdili — nezabudnuteľných dojmov odnesli i zvláštny emblém, ktorý organizátori dali urobiť zvlášť pri tejto príležitosti. Všetci sa lúčili s pevným presvedčením, že sa tu o rok opäť stretú.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Čo ďalej s lapšanskou klubovňou?

Jednou z úloh našej národnostnej organizácie Čechov a Slovákov v Poľsku je rozvíjanie a prezentovanie národnej kultúry našich predkov. Naši oponenti nám často výčítajú, že vraj čo sme za Slováci, keď nevime kto bol Eudovít Štúr a iné historické osobnosti slovenkého národa. K prehľbeniu a propagácii slovenskej kultúry slúžia medzinárom prave náš klubovne v jednotlivých obcach Spiša a Oravy. Žiaľ, naša Spoločnosť — a to by si mali uvedomiť i oponenti sa takými vlastnými kultúrnymi miestnosťami preukázať nemôže. Ináč povedané, má len jednu vlastnú klubovňu vo Vyšných Lapšoch, kym všetky ostatné sa nachádzajú v prenajatých súkromných domoch. Väčšinou je to len jedna malá miestnosť. Či v takýchto podmienkach môže prekvátať náš kultúrny život? Silno pochybujem! Dufám však, že sa situácia v budúcnosti zmení.

O dejinách vzniku vyšnolapšanskej slovenskej klubovne sa nebudeme zmieňovať. O celej problematike široko informoval náš krajanský časopis Život. Možno hľadám uviesť len fakt, že myšlienka výstavby klubovne sa zrodila na krajanskom stretnutí vo Vyšných Lapšoch už v roku 1959. Trvalo však veľmi dlho, kym konečne došlo k otvoreniu tohto kultúrneho stánku, čo sa uskutočnilo až 27. septembra 1981!

Odtedy uplynulo deväť rokov a tak sme sa vybrali do Vyšných Lapšov, aby sme zisti-

li, ako vyzerá celková situácia nášej slovenskej klubovne. Navštívili sme viacerých krajanov, ktorí nám prezradili svoj názor na budúenosť klubovne. Tu je niekoľko najzaujímavejších postrehov.

Krajan Jozef BLAZOŠEK (nár. 1935): Musíme úplne dokončiť výstavbu hornej časti klubovne. Už pred dvoma rokmi som počul, že sa vraj tejto úlohy mal ujať stavebný podnik Turbacz. Mala byť tiež zriadená riadna krajanská knižnica. Nič z toho sa však neurobilo. Dnes by som k tomu dodal, že by nebolo od veci zriadiť aj nejakú kaviareň, vtedy treba vyvíjať hospodársku činnosť. Zišlo by sa aj video, umožňujúce premitať dobré slovenské filmy.

Krajan Alojz GRIGLÁK (nar. 1930): V prvom rade musíme úplne ukončiť túto krajanskú kultúrnu investíciu. Hlavne je však, aby sme budovu dobre izolovali a urobili vhodný odtok dažďovej vody. Zdá sa mi, že v dnešnej zmenenej ekonomickej situácii by bolo dobre prenajať hornú časť budovy pre nejakú kaviareň alebo aj mládežnický klub. Vtedy udržanie takej budovy je nákladné. Treba sa o ňu staráť, lebo v opačnom prípade schátra.

Krajan Štefan GRIGLÁK (nár. 1971): Mal by sa zriadiť nejaký mládežnický klub. Klubovňa je sice otvorená, ale málokto tam dnes chodí. Ešte, keď bol dobrý farebný televízor, návštěvnosť nebola taka zlá. Treba tiež opraviť reproduktory a pingpongový stôl.

Krajan Jozef KRIŠÍK (nár. 1932): Musíme súrne urobiť opravu budovy. Úplne využiť a obhospodariť celé poschodie. Treba založiť ústredné kúrenie, lebo len to môže zabezpečiť budovu pred vlhkostou. Myslím si zároveň, že v tejto oprave by nám napomohli naši robotníci, ktorí pracujú na Slovensku. O našej klubovni a jej využití treba dôkladne porozmýšľať a prediskutovať to na našich krajanských schôdzach.

Krajan Ján KRIŠÍK (nár. 1965): V prvom rade musíme našu klubovnu opraviť a dobre vybaviť a potom ju dať do plnej prevádz-

ky. Bolo by dobre niečim našu krajanskú mládež upútať. Som presvedčený, že v mnohých mladých dieme prekvapivo „slovenská duša“. Čakajú iba na nás pokyn, len treba vediť, čo mládež aktuálne zaujíma. Nebolo by od veci založiť napr. mládežnický inštrumentálny súbor, usporadúvať diskotéky. Kým fungoval farebný televízor, návštěvnosť bola oveľa väčšia.

Krajan Mečislav ŠOLTÝS (nár. 1965): Časť našej krajanskej klubovne by sa malo dať do prenájmu, aby sa o ňu niekto stále staral. Dobre by bolo spraviť nejakú kaviareň, mládežnickú čítáreň so zaujímavými slovenskými časopismi, denníkmi a knihami. Bolo by tiež dobre vymedziť jednu z miestností pre biliard alebo stolný tenis, čo by pritiahlo mládež.

Pripravil: JOZEF PIVOVARČÍK

České školství v Polských zemích (3)

Po zavedení povinné školní docházky v nezávislém Polsku většina dětí a mládeže z českých rodin chodila do polských státních škol. Působily nečetné české školy, převážně při evangelicko-reformovaných farnostech nebo soukromě. Smlouva mezi Polskem a Československem, uzavřená 25. dubna 1925, v článcích 16 — 22 hovořila o organizování škol pro děti české menšiny v Polsku. Polští úřady se zavázaly organizovat školy s českým vyučovacím jazykem, zaměstnat české učitele a vybavit tyto školy českými učebnicemi.

Školy však nevznikly ve všech střediscích českého obyvatelstva. Ve středním Polsku byly založeny v Zelově a většině Velkém Táboru. Na Volyni české školy organizovala Česká matice školská. V jiných městech (Lodž, Kucov, Zyrardów) české děti chodily do polských státních škol. Působily tam pouze školy při sborech, v nichž se učilo hlavně náboženství.

V Kucově při sboru působila do roku 1922 základní škola s programem prvních čtyř tříd, v nichž se vyučovalo mj. i čeština. Podobná škola existovala do roku 1939 v Lodži. Učil v ní J. Tomeš, delegovaný evangelicko-reformovaným sborem, a později kantor tohoto sboru Jan Niewieczerał. Byla to jednotřídká, do níž chodilo 50 — 70 dětí.

V Zelově byly rovněž podobné školy. Jednu z nich vedli zelovští baptisté. V okolních vesnicích Poždějnicích a Faustynově působily při modlitebnách české farní školy. V samotném Zelově byly dvě státní školy, do nichž chodily české děti. V jedné z nich byla vyučovacím jazykem čeština. Úřady poslaly do této školy jako učitele Čecha, absolventa Varšavské univerzity. Na začátku to byla škola čtyřtřídní, později byla rozšířena na sedm tříd.

Úřady nepříliš dbaly o realizaci povinné školní docházky. Mnoho dětí zelovských domácích dělníků všebec do školy nechodilo, a ty, které chodily, často bývaly nepřítomné. Pomáhaly doma rodiče v tkalcovských pracích. Nepomáhaly tresty ukládané rodičům za školní absenci dětí. V roce 1923 bylo za neomluvenou nepřítomnost dětí ve škole potrestáno 61 domácích dělníků a v roce 1924 — 42.

Obě zelovské školy měly špatné podmínky a nebyly schopny zahrnout školní výukou přibývající děti. V roce 1933 bylo v Zelově založeno družstvo pro výstavbu obecné školy. Mělo 512 členů, mezi nimiž bylo 30 místních učitelů, 47 průmyslníků, 81 řemeslníků, 73 kupců, 38 rolníků a 72 členů jiných povolání. Kolektivními členy bylo pět veřejných organizací. Úsili družstva s pomocí obecního úřadu přineslo výsledky. Společnost pro podporu výstavby obecných škol poskytla půjčku ve výši 30 000 zlatých. Z příspěvků obyvatelstva bylo sebráno 7 678 zlatých. Stavba školy byla zahájena v roce 1935 a ukončena v roce 1937. V nové školní budově bylo 15 učebních místností. Družstvo už nepostavilo plánované byty pro učitele a rozhodlo se, že děti se rozdělí na stavbu další školy v Zelově.

Naprosto český charakter měla základní škola ve Velkém Táboru. V roce 1926 tam vyučoval Čech Rudolf Niewieczerał. V téže době byla provedena generální oprava školní budovy. Rozpočet školy v letech 1932/33 činil 600 zlatých. Chodily do ní české děti, z nichž bylo 52 vyznání evangelicko-reformovaného a 23 římskokatolického, a také

několik dětí polských. Ostatní děti z vesnice chodily do školy v sousední obci Gola. Ve školní radě byli výhradně Češi.

V Polské Kamenici se ve škole neučilo čeština. V obci byly tři školky s 147 dětmi, do školy III. stupně chodilo 521 dětí, z toho 55 do sedmé třídy. Byla to nejpočetnější obecná škola v okrese. V meziválečných letech čeština začala mizet, stále vzácněji ji bylo slyšet ve škole, v kostele i v rodinách. Asimilace Čechů zde byla silná již před první světovou válkou a v nezávislém Polsku vstoupila do konečné fáze, v čemž nemalou roli hrála právě škola.

V největším seskupení českého obyvatelstva na Volyni české děti chodily do státních škol s českým vyučovacím jazykem, do škol, v nichž se vyučovalo čeština nebo do četných soukromných českých škol. Největším problémem českého školství byl nedostatek učitelů. Polští úřady se ve zmíněné smlouvě zavázaly pomáhat při zakládání samostatných soukromých škol s českým vyučovacím jazykem v těch obvodech, kde nebyly podmínky pro vytvoření veřejných obecných škol. V českých a slovenských školách byli přijímáni do práce polští občané české a slovenské národnosti, kteří získali pedagogické vzdělání v Polsku a složili zkoušku z češtiny. Československé úřady pořádaly učitelské kurzy pro Čechy z emigrace. Polští úřady však absolventům těchto kursů nebyli přiznivě nakloněni, odkládaly vydávání pasů kandidátům na kurzy z Volyně a dělaly jim potíže při přijímání do práce ve školách po ukončení kurzu. Kandidáti na učitele v českých školách byli posílani do učitelského semináře v Ostrzeszowě. Byli to většinou Češi ze Zelova a Kucova, které pak osvětové úřady posílaly do práce v českých školách na Volyni. Z Kucova pocházeli Miroslav Niewieczerał, Teofil Svoboda, Eugeniusz Niewieczerał, Paweł Mundil a ze Zelova Anna Kupiecová, Miroslaw Nejman, Wilhelm Engel. V roce 1931 bylo ve školách, do nichž chodily české děti, celkem 65 učitelů, z toho 35 Čechů; jedenáct z nich učilo v soukromých školách. Působil rovněž Svatý učitel českých škol v Polsku.

V roce 1922 bylo na Volyni celkem 732 189 dětí, z toho z českých rodin 8 874, tj. 1,2 proc. Českých dětí ve školním věku bylo

4 727. Ve školním roce 1923/24 připadala na Volyni jedna škola na 1 068,4 obyvatel, v českých koloniích na 801,7 obyvatel. Češi z méně početných kolonií posílali své děti do polských škol. Ve školním roce 1924/25 bylo na Volyni 63 takových škol, do nichž chodily rovněž české děti. Počet škol s českým vyučovacím jazykem a škol polsko-českých se neustále měnil.

Podle Z. Cichockého bylo ve školním roce 1921/22 14 českých škol se 705 žáky, v letech 1922/23 39 škol s 1 742 žáky a v následujícím školním roce 29 škol s 1 338 žáky.

V roce 1923 byla v Lucku založena Česká matice školská, jejímž úkolem bylo organizování a udržování českých škol na Volyni. Sbírala finanční prostředky mezi volyňskými Čechy a ve středním Polsku. Do roku 1928 bylo shromážděno téměř 13 tisíc zlatých, do roku 1932 téměř 32 tisice zlatých. Matice dostávala pomoc i z Československa. Pražské úřady hradily čtvrtinu nákladů na udržování škol Matice na Volyni, zbytek platili sami kolonisté, malou část hradily polské školské orgány. Na stavbu české školy v Lucku Česká matice školská věnovala 10 tisíc zlatých, ministerstvo osvěty v Praze dalo 10 tisíc korun a v Československu bylo na tento účel sebráno 1 100 zlatých.

V letech 1923—1933 se české školství rozvinulo natolik, že většina dětí kolonistů mohla chodit do českých škol nebo se učit čeština. V těchto letech bylo založeno 13 škol České matice školské s českým vyučovacím jazykem, většina dětí však chodila do veřejných škol, z nichž bylo 12 škol s českým a polským vyučovacím jazykem, 15 škol, v nichž se učilo čeština, a také do škol polsko-česko-ukrajinských a do škol polských.

V roce 1933/34 v oblastech s českým obyvatelstvem, tj. v okresech Dubno, Luck, Włodzimierz, Zdolbunów a Horchów, většina škol, do nichž chodily české děti, byly jednotřídky (36 škol) a školy s dvěma a třemi třídami (6 škol). Lépe zorganizovaných škol bylo málo: jedna s čtyřmi třídami, dvě pětitřídky, jedna šestitřídky a jedna sedmitřídky. Do střední školy (gymnázia) chodilo pouze 41 českých dětí. Na vysokých školách, většinou v Československu, studovali jen jednotlivci.

Úroveň školství nebyla vysoká, ba nedosahovala ani průměru. Přes dobré podmínky přístupu do škol možnost učení v mateřském jazyce mělo pouze 48,3 proc. dětí a mládeže z českých rodin. Mezi kolonisty bylo dost časté učení dětí doma, část z nich se všebec neučila. V letech 1923/24 nechodovalo do školy a neumělo číst ani psát 29,4 proc. dětí ve věku od 8 do 15 let. Analfabetů však mezi českým obyvatelstvem na Volyni nebylo mnoho, soťva pětina, zatím co v celém Polsku jich bylo 38,1 proc. Základní vzdělání mělo 54 proc. českých kolonistů, z toho nejmíni ve věku 15—21 let (57,2 proc.). Střední školu absolvovalo pouze 59 volyňských Čechů, odborné vzdělání mělo 18 osob a vysokoškolské vzdělání pouze 14 osob.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLE
ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Děti ze školy ve Velkém Táboru, r. 1963

MILAN RÚFUS

TICHÁ NOC

Vianoce ako prvákova písanka.
Machule mlák a zalievanie dažďa.
Jak práčovňou sa krajom para valí.
Keby sa teraz Kristus narodil,
pre hmlu by sme to nezbadali.
I vyrastal by z betlemského blata
jak deti všetkých tesárov,
túlavé, hladné, veselé.
Herodes nemusel by vraždiť nemluvňatá
a nebolo by trojkráľovej nedele

Je tichá noc.
Ó, daleko
je, detstvo, k tvojmu brehu.
Tu iba strechy svetielkujú
so zdrapmi stopeného snehu
jak zabladené zástavy.
Nič nového pod mesiacom.
Cirkulár planét sa bez premeny krúti.
Psy vyštekujú spod plotov.
Do týchto Vianoc špinavých
ako nož zabodnutý
sa chvějem svojou samotou.

Ohorok sviečky.
Oriešok na tanieri.
A pokoj išiel bohvie kam.
Je Štedrý večer.
Je večer po večeri.
(Úryvok)

po vecer
(Urvynok)

Hry na snehu a klzisku — kresba Uršule Jagelkovej (7. trieda) z Veľkej Lipnice

FRÁŇA ŠRÁMEK

OSLÁTKO

Viděli jste v bílém sněhu
růženeček dětských stop?
Vedly, vedly ku betlému
a nad nimi hvězdný stron

Jenom děti ještě dojdou,
my si už jen vzpomenem.
Za sedmerou horou, vodou
dřímá ona modrá zem.

Za černými jedličkami.
Za stříbrnou pastvinou.
A ty, hvězdo, kráčej s námi
teu půlnoční hodinou.

Tím je lépe, čím jsi chudší,
tím se snáze peláši.
Vem ovečku do náruče,
k betlémské spěj salaši.

Jasná hvězda chvostem míří
pod hvězdou chlév dokořán.
Poklekněme za pastýři,
narođil se Kristus Pán.

Málem jsme však nespatrili
v plenkách jeslí robátka.
My jsme oči nespustili
z přemilého oslátka.

SLOVNÍK ŽIVOTA (188)

PRÍDAVNÉ MENÁ NA — ový, — ný

Príponami — ový, -ný sa tvoria zväčša prídavné mená pôvodu a látky alebo prídavné mená vyjadrujúce prostý vzťah k základnému podstatnému menu.

Niekedy sa od toho istého základu tvorí prídavné meno obidvo-
ma príponami. V takýchto prípadoch máva prídavné meno na -ový
obyčajne význam vzťahu (napr. príslušnosti), kým prídavné meno
na -ný vyjadruje vlastnosť alebo akosť, napr.: srdcový (srdcová cho-
roba) — srdečný (srdečný pozdrav), korunový (korunová známka) —
korunný (korunný svedok), zárodkový (zárodková blana) — zárodoč-
(zárodočná bunka), ústrojový (ústrojová súčiastka) — ústrojný
(ústrojný prvok), odborový (odborový prednosta) — odborný (odborný
poradca, odborná práca) a pod.

Prídavné mená dvojdenný, trojdenný atď. — dvojdňový, trojdňový atď. sa používajú bez rozdielu významu.

POLSKY
na pamięć
napaplać
napar
naparstek
naparstnica
naparzać (herbatę)
naparyć
napaskudzić

SLOVENSKY
naspamäť
natárať
odvar
náprstok
náprstník
zapariť (čaj)
napariť
načniť

ČESKY
nezepamět
nažvanit, natlachat
odvar
náprstek
náprstník
spařovat (čaj)
napařit
~~napřání~~

napastliwy	útočný	útočený
napastník	útočník	útočník
napa-	dorážat	dorážet (na
stować	(na niekoho)	někoho)
napastwić	natýrať	natýrat
napaść	útok	útok
napaśc	napaść (kravy)	napást
napatoczyć się	naďabiť sa	namanout se
napatrzeć się	napozaerať sa	nadívat se
napawać (radością)	naplňovať (radostou)	naplňovať (radostí)
napawiać się	opájat sa	opájet se
napawać (technicky)	navarovať	navárovať
napelniać	naplňovať	naplňovať
napelníe	naplnit	naplnit
napelniač	plnivo, plnidlo	plnivo, plnidlo
naperfumować	navoňať, navoňavkováť	navonět
naperswadować się	nadohovárať sa	napřesvědčovat se
na pewno	uréite	určite
napęczniały	napučaný	nabobtnalý
napęcznieć	napučať	nabobtnat
napęd	pohon, hnacia sila	pohon, hnací síla
napęd pasowy	remenový pohon	řemenový pohon
napędzać	pohánať	pohánět
napić się	napít sa	napít se
na piechotę	pešo	pešky
napięc	napięcť	napęci
napienié się	nasrdiť sa	navztekat se
napierać	naliehať	naléhat
naprzec	zaútočiť	zaútočit
napiersník	podprsenka	podprsenka
napięścić sie	nałaskať sa	nałaskeť se

Prinášame dnes obšírne výňatky zo štúdie Mateja Andráša o maďarizácii Slovákov, ktorá patrí k najtmavším stránkam v dejinách Slovenska a zasiahla i Spiš a Oravu. Vedľa v našich dedinkách ešte žijú krajania, ktorí sa kedysi — či to chceli alebo nechceli — museli učiť maďarčinu. Dúfame, že si so záujmom prečítajú tento príspevok.

MATEJ ANDRÁŠ

K dejinám maďarizácie Slovákov

V roku 1827 v obci Lajoš Komárno si zvolili knaza, ktorý však úradmi neboli puštený do fary, lebo bol Slovák a mal kázať po slovensky. Na jeho miesto bol došikovany v noci knaz maďarský, ktorého nik nepoznal a nik mu nerozumel. Cirkevníci ho nechceli uznáť a poslali deputáciu do Pešti, aby sa domohla nápravy. Na spatočnej ceste boli tito cirkevníci vo Vespríme, stoličnom meste, schytaní, uvrhnutí do väzenia a verejne palicovaní, keď nechceli upustiť od toho, aby im knaz kázal v materinskem jazyku. Jeden z nich následkom bitia zomrel. Slovenski obyvatelia obce sa potom postupne rozutekali. A kaločský arcibiskup Patacsics — pôvodom Srb — dal vyfať dvanásť palíc pred svojim kaštieľom každému svojmu poddanému, ktorý sa opovázil hovoriť po slovensky...

Počiatky maďarizácie začínajú sa až po smrti Jozefa II. Dobrý znalec národnostného vývoja v Uhorsku Oskár Jászi, ktorý sa stal ministrom pre národnostné otázky v Károlyho vláde roku 1918, takto hodnotí toto obdobie v diele „A nemzet államok kialakulása, és a nemzetiségi politika“ (Vznik národných štátov a národnostná politika), Budapešť, 1912:

„Po pomerne pokojnom roku 1778 začal, v dôsledku oslobodenia od Turkov, mocný rozvoj maďarstva, ktorý zaistil Maďarov hospodársku a kultúrnu hegemoniu. V roku 1787 tvoril maďarský element len 29% obyvateľstva, v roku 1850 už 44.2 percenta.“ (Rozume sa v celom Uhorskom kráľovstve, pozn. aut.)

Vzrast maďarstva, ako to uvádzajú Jászi, od r. 1787 po r. 1850 sa nedá vysvetliť prírodzeným populačným prirastkom, ale len procesom pomáďarčovania nemaďarského obyvateľstva, predovšetkým Slovákov. Tak sa stal zo syna Štefana Petroviča, rodom Slováka a Márie, rodenej Hružovej, Slovenky z Liešneho v Turčianskej stolici, ktorí sa do smrti nenaučili dobre po maďarsky — najslávnejší maďarský básnik Petőfi Sándor. A ako vieme, nechýbalo veľa a v jeho šlapajach by bol nasledoval aj Pavol Országh Hviezdoslav, ktorého pre nás slovenský národ zachránil len matkine slzy. Ako študent gymnázia sa zúčastnil na svadbe v rodine a na výzvu pribuzných, aby zarecitoval niektorú zo svojich básni, tak urobil a recitoval — v maďarčine. Pritom si všimol, že jeho matka sa rozplakala. Opýtal sa jej, prečo pláče a tá mu odpovedala: „Synček, lebo ľa nerozumiem“. To bol pre mladého študenta taký otrs, že sa už nedal pomáďarčiť.

Teória, že maďarizačný proces bol prejavom dobrovoľnej asimilácie v dôsledku maďarskej kultúrnej hegemonie, radi sa k iným historickým bájkam, lebo národná kultúra Slovákov ak nebola bohatšia, tak nikdy v

priebehu celých spoločných dejín nebola nižšia ako maďarská a len brutálnym útlakom, namiereným proti národnostnemu životu Slovákov, bol zdržovaný a kynožený ďalší jej rozkvet. Tak došlo k všeobecnej hegemonii maďarstva nad Slovákm až po situácii, za ktorej si dovolil uhorský minister Tisza István r. 1910 prehlásit, že slovenský národ neexistuje.

Pre pochopenie udalosti a vývoja od konca osemnásteho storočia v Uhorsku musíme sa aspoň niekoľkými vetami vrátiť do začiatku vzniku uhorského štátu. Veľká Morava, prvý štát Slovákov a Moravanov, ku ktorému istý čas patrila aj Panonia (Pribinovo a Koceľovo kniežastvo so sídlom v Blatnici), Čechy, Lužica, Vislansko, — zanikla začiatkom 10. storočia — aj za prispenia kočovných starých Maďarov. Usídili sa v Zadunajsku a stade robili lúpežné výpravy na sever na územia Veľkej Moravy a na západ do Východofrancskej ríše. Koniec týmto nomádskym nájazdom urobili Frankovia, ktorí ich roku 951 porazili a donútili tak zmeniť spôsob života, ak chceli v danom geopolitickom priestore prežiť. Starí Maďari sa preto usadili, prevzali od slovenského autochtonného — na týchto územiaci už od 5. storočia usídleneho — obyvateľstva duchovnú hmotnú kultúru, o čom svedčí najpresvedčivejšie skutočnosť, že do maďarčiny prevzali obrovské množstvo slovenských slov základného významu z oblasti duchovného života, štátnej správy, poľnohospodárstva atď.

Rozhodujúci vplyv našich slovenských predkov na kladenie základov uhorského štátu nájdeme aj v takých prezieravých opatreniach, ako bolo zavedenie úradného jazyka latinčiny, ktorá spájala všetkých obyvateľov novovznikajúceho štátu. Uhorsko bolo jediným štátom v Európe, v ktorom úradným, literárnym i spoločenským jazykom bola latinčina. Zakladateľ uhorského štátu kráľ sv. Štefan, ktorého matka bola Slovanka, vo svojich naučeniaciach k synovi Imrichovi hovorí, že krajina jednej reči a jednej obyčaje je slabá a krehká, a preto mu prikazoval, aby tak jednal s národnimi, aby radšej u neho bývali než inde (...)

Aj za čias Árpadovcov maďarská reč bola považovaná za reč najnižších tried ľudu a bola opovrhovaná ako reč hluzy stojacej hlboko pod kresťanskou kultúrou. (Herman Vámbéry: „A magyarosság keletkezése es gyarapodása“, Budapešť, 1895.)

Z dejin vieme, že staromaďarské kmene sa ešte v 12. storočí búrili proti kresťanstvu a proti ústrednej kráľovskej moci, ktorá bola pod vplyvom kresťansko-slovenského elementu. Je okrem iného známe, že bez pomoci slovenských veľmožov by sv. Štefan bol prehral svoj zápas s pohanskými odbojníkmi.

„Natio hungarica“ čiže „uhorský národ“ bol od čias sv. Štefana medzinárodná spoločnosť, skladajúca sa nielen zo šľachte národa žijúcej na území Uhorska, ale aj z pouhorečených (nie pomáďarčených!) Nemcov, Talianov, Čechov, Francúzov, Poliakov, atď. „Natio hungarica“ mala dobrý a príťažlivý zvuk pre šľachtu celej Európy, lebo vedľa v žiadnom štáte nemala zaručené také práva, aké jej zaručovala zlatá bulla Ondreja II. z r. 1222, ktorá jej dávala v poslednom článku právo odporovať kráľovi, ak by nerešpektoval jej privilégia.

Takto sa historicky vyvinul „uhorský národ“ ako pestrý spoločnosť magnátov, zemanov — bez ohľadu na to, či boli majetní, alebo chudobní — na základe latinskej kultúry. Tento stav trval až do konca 18. storočia, keď sa pod vplyvom novodobých myšlienkových a politických prúdov prebúdzajú národné ľudové masy v celej Európe a tento vývoj zasahuje aj mnohonárodnostné Uhorsko. Vtedy sa šľachtický „uhorský národ“ mení a premenováva na „maďarský politický národ“ a rozširuje svoje rady o mešťanstvo (majetkový census) a malomeštiačko-džentričné úradníctvo, ktoré si osvojuje ideológiu a morálku vládnucnej kasty. Takto vznikol moderný „politický maďarský národ“, ktorý si prisvojil celé uhorské dejiny a povýsil sa nad Slovákov, Rumunov, Srbov ako „panský“ uhorský = maďarský národ!

Historická mytológia a falšovaná história mala a má nemalý zástopu pri utváraní vzťahov maďarstva k Slovákom. Každý národ si vytvoril svoju mytológiu a má ju právom rád. Ale veda azda všetkých národov prizera sa na túto mytológiu ako na dielo básnické. Iste i len predstava, žeby takáto mytológia mohla byť preberaná historickou vedou v doslovnom znení, ako historickej prameň, zdá sa nám byť groteskná. Nie však maďarskému dejepisectvu a tým menej maďarským politikom a publicistom.

Od maďarského kronikára, ktorému sa došlo meno „Anonymus“ a ktorý žil v 13. storočí pravdepodobne ako notár na dvore kráľa Belu IV., pochádza okrem iných výmyslov aj legenda o „bielom koni a kantári“, za ktoré vral predal Svätopluk svoju ríšu Maďarov. A touto smiešnou legendou podopierali nielen profesori a učitelia na školách, ale celá maďarská vládna publicistika a politika právo Maďarov na vládu nad Slovenskom! Nijako im nevadilo, že vážna historická veda maďarská dávno uviedla na právnu mieru Anonymusove bájkky.

Historické obdobie, ktoré malo rozhodujúci význam pre utváranie sa pomeru medzi Slovákm a Maďarmi začína až maďarizáciou, teda po smrti Jozefa II., a táto sa potom rozvinula v celej šírke a hlbke svojej problematiky vo vývoji a priebehu udalostí pred a počas rokov 1848–49. Čo prišlo potom, boli už len variácie opakujúce sa na vyššej vývojovej etape.

Úspechy, už i počiatočného rozmachu maďarstva a maďarizácie, najmä v prvej polovici 19. storočia si iste zaslúžia našu pozornosť ako aj pokus o vysvetlenie. Pre oficiálnych predstaviteľov maďarských už či vo vede alebo v politike takýto problém jednoducho neexistuje, pre nich je percentuálny vzrast maďarstva v prvej polovici 19. storočia len uvedomovacím procesom, to znamená že neuvedomelých Maďarov sa stali uvedomeli.

A netrvalo to dlho, čo cieľavedomá maďarizácia začala postupovať miľovými krokmi. Stará zemianska zásada „eius regio — eius religio“ (koho kraj — toho náboženstvo; zásada v období protireformácie: poddaní museli prijať náboženstvo svojho zemepána, pozn. aut.) bola praktikovaná tak, že zemani začali nanučovať svojim poddaným maďarčinu. Skutočnosť, že v cele maďarizácii stála vrchnosť svetská i cirkevná, že hlavnou oporou maďarizácie bolo zemianstvo, z ktorého sa regrutovali tiež všetky vrchnosti, bolo myslím dostatočným potvrdením toho, že vládnucia vrstva videla v maďarizácii nie nástroj nejakého ideovo-kultúrneho poslania, ale možnosť záchrany svojich privilégii, ktoré videla — a právom — ohrozené hnutiemi nemaďarských národov.

Potvrzuje to aj celý ďalší vývoj t. zv. „magyar állam eszme“ (maďarskej štátnej idey), a v podpornej miere tiež fakt, že slovenské zemianstvo, ktoré na začiatku 18. storočia o maďarčine ani len poňatia nemalo, v priebehu 19. storočia, až na malé výnimky, sa celé maďarizovalo. Dalo prednosť ideológii, ktorá mu zaručovala príľahlosť.

Preto je jasné, že úspechy maďarizácie na počiatku 19. storočia nedajú sa vysvetliť kultúrnou hegemoniou maďarskou, ale faktom, že sa jej ujala vládnúca trieda, ktorá sústredovala vo svojich rukách takmer všetku politickú i hospodársku moc.

A keď v rokoch 1830–40 maďarský šovinizmus nekladie si už žiadne rezervy, dostáva sa maďarskému politickému národu výstrahy od samého politického a duchovného vodec maďarstva, grófa Széchenyiho Istvána, ktorý jasnovidne predpovedal, že násilná maďarizácia povedie k odporu nemaďarských národov, na ktorý majú morálne právo.

V priebehu celého slovensko-maďarského spolunažívania, je len jedno obdobie, v ktorom — podľa mienky maďarských demokratov — nesú Slováci aspoň spoluvinu na výrazstve reakčných sil a tým aj na svojom neradostnom osude. Aj v pokrokovej svetovej politickej literatúre vládla a čiastočne ešte vládne predstava veľkého demokratického revolucionára Kossutha Lajosa, porazeného len zásluhou cárskych vojsk a kontrarevolučným povstáním nemaďarských národov Uhorska — teda aj Slovákov.

Po preštudovaní historického materiálu, obsiahnutého v diele D. Rapanta „Dejiny slovenského povstania r. 1848–49“, diel I., Bratislava 1937, treba korigovať tento voči Slovákov negatívny názor. Nemožno samozrejme ani upierať maďarskej revolúcii, na koľko bola vedená Kossuthom, pokrovkový charakter vobec. (...)

No keďže zo strany maďarských demokratov sa Slovákovi vyčítalo, že nehladali možnosť spojenectva s úprimne demokratickými živlami Kossuthovej revolúcii, treba si povedať niekoľko slov o postoji všetkých politických smerov v maďarskej politike k otázkam nemaďarských národov.

V rozhodujúcich rokoch predrevolučných a podľa postupu roku 1848 mohli by sme v politike na strane maďarskej rozoznať tri prúdy:

1) konzervatívny, no pritom progresívno-reformisticky, symbolizovaný menami Széchenyiho, Eötvösa, a po nejaký čas aj Weselenyiho. Tento prúd sa opieral o magnatov a rakúsko-uhorskú konceptiu.

2) Kossuthovský smer, ovládaný a zviazaný s touto osobnosťou, ktorá sa opiera o drobné zemianstvo a v niektorých zásadných otázkach — ako napr. pomer k Habsburgom — prechádza radikálnymi zmenami.

3) Tretí smer, to je radikálna ľavica, no boli to skôr osobnosti ako básnik Petöfi, Táncsics, ako cieľavedomá politická skupina.

A aj keď nachádzame v politickom, najmä sociálnom programe týchto skupín podstatnejšie, či menej podstatné rozdiely, ich postoj voči nemaďarskym náromom Uhorska je v zásade — čo do konečného cieľa, ktorým má byť asimilácia týchto národov Maďarmi — zhodný, okrem politického bezmočného Táncsicsa. Rôznia sa často diametrálne, ale len čo do metód, ktorými má byť táto asimilácia dosiahnutá.

O Kossuthovom postoji k nemaďarským náromom, najmä Slovákom netreba veľa hovoriť. V časoch, keď jeho strýko Juraj Kossuth si dopisoval s Jánom Kollárom a Eudovitom Štúrom a podpisoval Štúrovi petíciu k cisárovi o povolenie vydávať slovenské noviny, Kossuth Lajos, ktorý sa učil čítať ako chlapec zo slovenského šlabikára, písal vo svojich novinách „Pesti Hírlap“ roku 1842 o národe, z ktorého pochádzal, takto:

„Čo je to za hlúposť, chcieť obnoviť slovenský národ, taký národ neboli, nebude a nesmie byť. Národnosť je najkrajší dar nebies, ale je hlúposť myslieť, že je to dar i pre taký ľud, ako je slovenský, na najnižšom stupni stojaci, bez historickej minulosti.“

Takýto bol Kossuth vo vnútornej uhorskej politike do roku 1849. Najnezmieriteľnejším

odporcom práv nemaďarských národov, v politike zahraničnej bol autorom koncepcie maďarsko-nemeckej protislovenskej aliancie. Musíme však hneď povedať, že poznáme ešte druhého Kossutha — Kossutha emigranta, ktorý poučený vlastnými chybami volá z emigrácie: „Jednota, svornosť, bratstvo medzi Maďarmi, Slovanmi a Rumunmi! To je moje najvprelejšie želanie, moja najúprimnejšia rada!“ (...)

Ako vieme, Kossuth-emigrant túto líniu opustil, ale maďarská oficiálna politika pri nej zotrvala cez rakúsko-uhorské vyrovnanie — s Bismarckovou pomocou — a cez prvú a druhú svetovú vojnu... A ako to bude dalej...?

Svetová mienka v polovičke 19. storočia a vlastne ani potom — nemala ani poňatia o skutočnom vnútornom obsahu krásnych hesiel Kossuthovej revolúcie. Nevedela, že maďarská sloboda — to bola nesloboda a zničenie nemaďarských národov, to boli ſibencice pre tých, ktorí sa ozvali za práva svojho národa. A vobec si neuvedomovala ani tú skutočnosť, že napriek formálnemu zrušeniu feudalizmu ako reakčné, nedemokratická vrstva zostávala vrstvou vládnucou. Ani potom takmer poldruhastoročnom odstupe nemôžeme nič zmeniť na skutočnosti, že spolupráca vodcov slovenského hnutia v rokoch 1848–49 s maďarskými politikmi bola možná len na základe zrieknutia sa ich slovenskosti. Štúrovi mali svoje bezprostredné skúsenosti v predrevolučných rokoch, keď prední predstavitelia maďarského hnutia stáli v predných radoch národnostného útlaku s Slovákom nielenže nepovoľovali zaklaňať čisto kultúrne a výchovné spolky, ale aj jestvujúce ústavy zatvárali. Pred nedávnom sme si pripomenuli 145. výročie založenia Šturových „Slovenských Národních novín“, no musíme si uvedomiť, že jednako mohli začať vychádzať len so súhlasom, ktorý bol získaný nie v Budapešti, ale v cisárskej Viedni a museli prestať vychádzať po dvoch rokoch, keď sa zrodila „maďarská sloboda“. (...)

Postavenie nemaďarských národov sa zákonmi prešporského snemu ešte zhoršilo. Volebné právo pre nezemanov bolo — pri záchovaní zemianskych príľahlosťí — viazané k vysokému majetkovému cenzu. Zákon o tlačovej „slobode“ bol taký, že peštiansky Ľud ho demonstratívne spálil. A Táncsics ostro kritizoval neúplnosť urbariálnych zákonov, teda systém zrušenia poddanských tiarch, bol však zahriaknutý Kossuthom.

Napriek všetkých týmto skutočnostiam reprezentanti Slovákov na aprílových predporadách slovanského kongresu v Prahe r. 1848 pri zrušovaní možnosti ozbrojeného povstania Slovákov, boli to práve reprezentanti Slovákov, ktorí prizvukovali potrebu pokúsiť sa o dohodu s Maďarmi, aj keď na prehode o tom odzneli zväčša hlasys pesimistickej. Treba si pritom uvedomiť, že táto prehoda bola už pod dojmom udalostí, ktoré sa stali na Slovensku koncom marca.

Na slovenské požiadavky za uplatnenie slovenčiny v školách, cirkevi a na stoličných zhromaždeniach, pričom tieto požiadavky neprekračovali rámcu lojalnosti voči Uhorsku a práva národné sú spojené s požiadavkami sociálnymi, — odpovedal Kossuth vyhlásením štatária a do slovenských obcí posielal vojsko na útraty obyvateľstva. Začínajú fungovať väzenia a ſibenice. Čo sa to na tom Slovensku stalo, že maďarska vláda musela siahnuť k takým drastickým opatreniam?

Najbárulejší priebeh, — ale vobec nie krvavý, alebo násilnický — majú udalosti spojené s vystúpením básnika Janka Kráľa, ktorý spolu so svojim priateľom učiteľom a notárom Jánom Rotariadesom chodí po dedinách, dáva zvonením zvolávať Ľud a vysvetľuje mu, že slobody a práva, ktoré im boli vyhlásené, nie sú darom pánov, ako sa to zo strany maďarskej hľasa, že tieto slobody Ľudu patria, že boli povolené zo strachu pred ním a že sú celkom nedostatočné, lebo nezrušujú všetky poddanské tiarchy Ľudu. Okrem toho maďarskí páni stále bránia užívaniu slovenčiny, ktoré musí byť zaručené. Pandúri s vojenskou asistenciou zadržia Janka Kráľa a Jána Rotariadesa 30. marca 1848, zviažu a vedia po obciach, ktoré „poburova-

li“ a keď v Dolných Plachticiach jeden zo svedkov vypovedal, že Kráľ hrozil pánom ſibencami, slúžný Majzik vydáva rozkaz k jeho obeseniu na miestnu zvonici. Kráľ už stál s oprátkou na krku a Majzik upustil od popravy len na prosby obecného predstavenstva a Ľudu. Kráľ bol potom spolu s Rotariadesom väznený v Šahách a Budapešti a pred novou popravou, ktorá mu hrozila, bol zachránený len pod tlakom hrozíc chovávateľa bána Jelačiča, ktorý hrozil represiami na maďarských väzňoch v chovávateľských rukách.

Iróniou osudu boli to práve hlásatelia najdôslednejšieho Ľudového demokratizmu a presvedčení vyznávači potreby slovensko-maďarskej spolupráce, ktorých maďarské revolučné tribunály odsudzujú na smrt — básnici Jánku Kráľa a Jánku Francisci.

V ďaleko miernejšej forme prednesol hybiasky notár Klein na stoličnom zhromaždení v Mikuláši slovenské národné požiadavky koncom marca 1848, no vyvolali u stoličných pánov zdesenie, hoci sa dožadovali len práva na užívanie materčiny na stoličných zhromaždeniach. Peštianská vláda odpovedala vyslaním vojska a Kossuth vyhľazívaním, že „a lázzasztó hib bei jegyzöt be tudja záratni a kormány“ (poburujúceho hybiaského notára bude vedieť vláda zavrieť — Pesti Hírlap, 9.4.1848). Dochádza k Ľudovému pohybu v Banskej Štiavnici (asi osem tisíc baníkov nastoluje sociálne a národné požiadavky), podobne Ľud na zhromaždeniach v Brezovej a na Myjave nastoľuje tie požiadavky, ktoré sú potom formulované v mikulášskych „Žiadostach“ zo dňa 10. mája 1848. Maďarská vláda odpovedá stereotypným vysielaním vojská, uväznením študentov Bórika a Šuleka, ktorí potom zomiera v komárňanských kazematách, a vydaním zatýkača na Hurbanu.

„Žiadosti slovenského národa“, prijaté na historickom zhromaždení 10. mája 1848 sú obsiahnuté v 14 bodoch:

Vedľa snemu celoríškovo majú byť ešte osobitné národné snemy jednotlivých národných uhorských.

Slovenský národ žiada si školstvo vo svojej reči, a to od škôl Ľudových až po univerzitu. Cieľom zblíženia národov maďarského a slovenského má sa na školách slovenských vyučovať maďarčina a na maďarských zasa slovenčina.

Národné farby a zástavy — slovenské farby sú červená a biela — smú byť používané bez prekážky.

Veliteľmi slovenských národných gárd majú byť Slováci, veliacou rečou slovenčina.

Všeobecné volebné právo — aktívne od 20 rokov, pasívne od 21 rokov.

Zvolení a vobec do úradov priupustení sú byť len verní synovia národa.

Odrodilectvo má byť trestané nielen ako zrada národa, ale aj ako zrada na celej vlasti.

Žiada sa ďalej úplná sloboda tlače (bez tlačového zákona), sloboda zhromažďovania a spolčovania, ako aj zabezpečenie osobnej bezpečnosti pri cestách po krajinе.

Lesy, kopanice, lúky a pastviny vzaté poddanými pánnimi, majú byť zasa vrátené; urbárný zákon má sa vzťahovať aj na ostatné triedy poddanské, nielen na urbanalistov; práva regálne majú prejsť na obce.

Básnik Janko Kráľ a učiteľ Ján Rotariades, uväznení v Šahách pre obranu práv slovenského Ľudu, majú byť prepustení na slobodu.

Všetky národy Uhorska nech sa zastanú vo Viedni národných práv Poliakov v Haliči, úpiacich ešte pod vládou byrokracie.

Slovenský národ v splnení týchto požiadaviek vidí zárukou svojho šťastia, v ich odmetnutí však odsudzovanie slovenského národa k byvalej slepoti a poddanstvu maďarskému.

Tak sa končia „Žiadosti slovenského národa“.

Maďarská vláda odpovedala na mikulášské zhromaždenie a slovenské požiadavky staným právom, štatáriom a honbou na Stúra, Hodžu a Hurbana, ktorým sa však podarilo utiecť a dostať sa do Prahy, kde sa práve začína prvý slovanský kongres.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Karel Poláček

Bylo nás pět (12)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

A když nastal večer a přišla tma na celou zemi a na nebi svítily veliké hvězdy, tak jsme se vydali na cestu. Napřed kráčel pan Brabec a nesl přes ruku maharadžovy šaty, barvy červené se zlatými knoflíky a šňůrami. Byly to vznešené šaty a pan Brabec kráčel opatrně, aby tomu novému obleku nic neudělal. A já jsem jel na slonu a ostatní hoši kráčeli vedle mně a Eva Svobodová jela také na slonu, jelikož jsem jí dovolil a ona se mne držela. A tak jsme šli, bylo nás pět hošů a Eva a pan Brabec a mluvili jsme řeči.

A tak jsme šli porád pryč, až jsme uviděli ten veliký zámek a ten zámek byl o mnoho ohromnější než jest hrabecí zámek u nás. Ležel ten zámek v parku, kde rostly palmy, sykomory a blahovičníky a všelijaké jiné bylinky, které jsme ještě ve škole neměli, takže je neumíme pojmenovat. A ty stromy voněly neobyčejně silně a nádherně jako po vanilkovém cukru.

Když jsme přišli blíže, tak jsme uslyšeli někoho zpívat tenounkou notou, jako kdyby skleničky v kredenci zpívaly: La-la-la. Už jsem se chtěl pana Brabce zeptat, kdo by to tak krásně zpíval, ale pak jsem sám poznal, že to zpívají vodotrysky a stříkaly při tom až k nebi, pročež jsem byl velice rád.

U vchodu do zámku leželi po každé straně dva velikánští lvové a když jsme šli kolem nich, tak se na nás podívali dost přísně, ale neříkali nic. V korunách stromů poskakovalo veliké množství opic a ty opice si na nás ukazovaly prstem, hovořily rychlým hlasem, asi dělaly o nás klepy a také sa na nás šklebily a vůbec dělaly všelijakou nezbedu. Měl jsem děsného vztahu, že se nám posmívají a myslil jsem si: Takhle popadnout klicana a mrsknout jím po nich, ty by se přestaly šklebit a dělat klepy. Jelikož jsme však šli k panu maharadžovi, tak jsem věděl, že se musím mravně chovat, aby to pak nebylo na mně.

Onou branou jsme prošli na první nádvorí a to bylo celé červené jako pátek, když hraje kolovrátky a maminka peče buchty a tam stáli na stráži dva vojáci a seděli na červených koních, měli obleky červené a na přilbách červené chvosty. A měli také vytasené šavle, aby jimi hned praštili, kdyby něco.

Potom jsme přišli do druhého nádvorí a to zas bylo krásně modré jako sobota, když nemáme odpoledne školu a teda se můžeme vztékat, jak chceme. Hlídal tam vojáci na modrých koních a měli modré vousy, což se mi velice líbilo. A měli také vytasené šavle, ale vůbec nás nepraštily, jelikož jsme šli pomalu a koukali se ctnostně.

Avšak ani na modrém nádvorí jsme se nezastavovali, ale hnedky jsme šli do třetího nádvorí, které bylo docela zlaté jako neděle, když není vůbec, ale vůbec žádná škola a já si můžu hovět v posteli a vystříhat paňáčky a Kristýna má na hlavě obrovskou mašli a v troubě se peče vepřová a říká si při tom: „Fiú-fiú!“ Tam zase vartovali zlatí vojáci na zlatých koních a měli zlaté vousy, které jsem jim strašlivě záviděl, jelikož v našem městě ani pan starosta je nemůže mit. I umínil jsem si, že poprosím tatínka, aby mi nechal růst takové vousy, že budu za to příšerně hodný, jak ještě žádný hoch nebyl.

Jumba jsem však nechal stát venku, ono mu to nebylo vhod, ale já jsem mu pravil,

že s takovým rypákem nemůže do královského zámku. On brečel, ale já jsem mu pravil: „Nejde to a dost a jak by to vypadalo, kdybys s tím rypákem promenádoval v maharadžově sednici.“

U dveří nás uvítal nějaký pán a měl zlaté hvězdy na kabátě a mluvil indickým nářečím, což znělo, jako když se drhne prádlo na valše, ruch a ruch a ruchajdá, a vedl nás po mramorových schodech nahoru. Bylo to tam tak krásné, že to ani neumím povědět. Bylo tam ještě nádhernější než v Soumaru, kdepak, to se pan Soumar musí schovat. Z toho jsem poznal, že pan maharadža musí být moc zámožný, asi má plné kapsy stövek, tisícovek, ano i milionek a ještě má pylet plný pětáků, takže si může kupit obří tisk, kapsle a nůž, co je v něm šest želízek, pilníček na nehty, vývrtku a nůžtičky a ještě si může kupit sladké kaničky, mejdličko a foukací harmoniku a koně a automobil a může celý den sedět v bijáku.

A když jsme přišli nahoru, tak jsme stáli v tom velkém kulatém pokoji a byly tam zlaté hodiny pod štúrcem a já jsem si chtěl na ně jenom šáhnout a kdyby se nikdo nedíval, tak bysem je chtěl otevřít, abysem se podíval, jaká mají kolečka. Jenom že se všechni koukali.

A ten pán se zlatými hvězdami a s dýmkou v holince pravil, abysme jako počkali, že to bude hnedlinko a my jsme teda čekali, co jako bude. Najednou z něčehož nic zatroubil někdo na helikon a pak jiný zařval strašlivým hlasem: „Přišel krejčí na zkoušku.“

Hnedky nato zavířily bubny, do toho troubyly trumpety a byl z toho děsný rambajz a pak se náhle otevřely dveře a jimi vstoupil do pokoje nějaký mužský a že to byl pan maharadža, to jsem poznal hned. Ani jsem si nemohl všimnout, jak vypadal, jelikož pan Brabec se vrhl na zem a praštíl se hlavou o podlahu, my jsme udělali to samé, ale já jsem se vůbec nepraštily.

Když jsme zase povstali, tak jsem viděl, že maharadža je statný, krásný pán a má šavli a za pasem levorvery a v nose má velké d'oury a z nich mu rostou kníry.

Usmál se vzešeně a pravil silným hlasem, zíráje na nás: „Či jsou to hoši, pane Brabec?“

Krejčí odvětil: „Jejich indické Osvícenosti, to jsou hoši, co s nimi chodí.“

„Pěkní mládenci, čisti mládenci.“ pochválil nás pan maharadža, „a to d'ouče, co je s nimi, se také dobře vyvedlo.“

Eva Svobodová se celičká zapýřila a udělala asi čtyři poklony a pak se schovala za mne.

„A jistě se dobře učí,“ pravil ještě pan maharadža. „Jestlipak, hoši, umíte násobení s výhodou, měřictví, vlastivědu, ano i katezismus?“

„Umíme,“ odvětili jsme a já jsem pravil: „A já umím ze všech nejlíp.“

To jsem si dal, že jsem tak zalhal! Pan maharadža hrozně zahejbal vousama a pravil: „Ty mlé! Já už té dlouho pozoruju, že jseš ze všech nejhorší a ostatní navádíš.“

Tak jsem už mlécel, ale měl jsem děsného vztahu, že zas je všecko na mně, ačkoliv vůbec, ale docela nic nedělám.

Pan maharadža ještě všelicos mluvil a při tom mu pan Brabec zkoušel obleček. Nejdřív mu pruboval kabát a dělal křídou na sukně čáry-máry a ryc! utrhli mu límeček od kabátu a pak ho zase přispindil a do toho mluvil starostlivým hlasem: „Neškrť pod paždím,

Jejich Osvícenosti? Jelikož to chce mít vůli, v pasu, myslím, že to bude akorá, ted se nosí sáčko spíš podelší a trošku vyšvajcnutý, ovšem někdo zase žádá kabát spíš kratší, a vzdružu to uděláme nabírané, tu kalhotu trochu zkrátíme, u krku je to myslím dobré, ráčeji se obrátit, Jejich indické Osvícenosti, tak, ták, já díky vzdávám, to bude obleček jako z cukru, dež je nebeský Alah, aby ho pan maharadža ve zdraví užil.“

Když bylo po zkoušení, tak jsme se posadili ke stolu a mluvili řeči. A pan maharadža mluvil s námi nejdřív dohromady a pak s každým zvlášť a na všecko se vyptával. Nejdříve se tázal Zilvara: „Cím je tvůj pan otec, synáčku?“

A Zilvar vstal a odpověděl celou větu: „Můj otec, prosím, jednostpane, jest almužníkem a chodi po domech žebrat, jelikož má dřevěnou nohu a jináč je také špatný.“

„To jest nesmírně zajímavé,“ pravil pan maharadža, „přijde si na moc peněz?“

„To podle toho, prosím jednostpane. Nejvíce si vyprosí o funusech.“

„Nanjevýš zajímavé, pročež pozdravuj ode mne pana otce,“ pravil pan maharadža.

Potom vyvolal Kemlika a Kemlink odpověděl silným hlasem, že jeho tatínek piše na berňáku a pan maharadža podotkl: „To musí mít tvůj tatínek moc práce, gdyž se to tak vezme.“

Bejval vyložil, že vedou povoznictví a pan maharadža se ho ptal, kolik mají koní a kolik takový kůň spotřebuje ovsa a Bejval odvětil, že neví, to by se na to musil zeptat Jakuba.

Pak jsem přišel na řadu já a pravil jsem velice směle, dívaje se panu maharadžovi do očí, že máme koloniál a že můžeme zákažníkům posloužit vším druhem zboží, jelikož nás sklad jest dobré zásobený a pan maharadža pravil, že tento obor se pomalu nevyplácí, jelikož jest velká konkurence a ještě se tázal, kolik je nás dětí a já jsem odvětil, že jsme tři, Ladislav jest už kupecký mládeneč a už mu rostou vousy, pak přijdu já a Mančinka je nejmenší a už se chytá a brzy bude běhat.

Pan maharadža na to pravil: „Cs — cs! Tři děti — to se tvůj pan otec má co ohánět“ a já jsem pravil, že se vůbec neohání, ale že stojí za pultem a odbejvá lidi.

Čenda Jirsák na pánu maharadžovo vyptávání pravil, že doma mají výrobu čepic a papučí, že tatínek je také v muzikantském sboru a troubí bombardon a helikon a Čenda sám také troubí helikon a hraje na housle a chodí velebnému pánu milistrovat.

A pan maharadža vážně pravil: „To rád slyším, můj synu, že jseš milistrantem a přeštuješ hudbu, jelikož hudba zušlechťuje duši.“

I obrátil se na Evu Svobodovou a otázal se: „A co nám poví ta hezká panenka?“

Eva pravila, že mají cukrárství a pan maharadža pravil, že si to hned myslil, že Eva jest ze sladkého remesla, jelikož je taková růžová slečinka jako byla udělána z mandlového těsta. Eva se děsně začervenal a zapípal po holčencím způsobu.

Tak jsme mluvili řeči a jedli při tom ci-zokrajné ovoce, ale pan Brabec pil kořáku a byl na to hrdy, že dáváme správné odpovědi.

Odněkud přiběhly fialové a bílé tečky a to je vždycky, když na mě přijde to těžké myšlení, tečky se hemžily jako mravenci a já jsem zavřel oči, abysem si mohl v hlavě srovnat, co jsem viděl a slyšel.

Když jsem pak otevřel oči, tak nade mnou stál tatínek a díval se, maminka se taky dívala a pan doktor mne držel za ruku a něco mluvil, čemu jsem nerozuměl, bylo to jako glu-glu-glu, jako když na plotně bublá voda.

A já jsem se otázal: „Je to pravda, tatíku, že máš velkou konkurenici?“

Tatínek se koukl na maminku, maminka se koukla na tatínka a oba se podívali na pana doktora a pan doktor zakýval hlavou. A tatínek odvětil velice pomalu: „Copak o to, konkurence by byla.“

Mílél jsem, jelikož jsem musel přemýšlet, co by ta konkurence byla? Pak jsem se na tom ustanovil, že by to mohl být velikán-ský železný brouk, co děsně rychle lítá a

úli,
se
ty,
, a
ro-
ré,
sti,
ek
ho

Koláž: Empe

při tom silně vrčí. Je to Brouk Vrčavka, ale já nevím, kde by se vyskytoval. Neviděl jsem ho ani v krámě, ani ve skladisti, ani v žádné bedně nebyl, ani v pytli. Možná, že je schovaný za regálem a odtud někdy vyletí a tatínek se musí ohánět, aby ho neštipl, jelikož Vrčavka náleží mezi brouky jedovaté.

I otázal jsem se tatínka: „Tak se máš porád co ohánět?“

Tatínek odvětil: „O ohánění by nebylo, kdyby nebyly jiné starosti,“ a maminka si vzduchla. Abych tatínka potěšil, tak jsem mu pravil: „Až budu velký, tak ti pomůžu se ohánět, když budeme na to dva, tak tu konkurenci zaženeme.“

Tatínek se hlučně zasmál a pravil: „To jsem rád, takového pomahače si nechám líbit.“ Pak si něco šeptal a panem doktorem a oba se dívali na mne. Po chvíli jsem se zeptal: „Smím s panem maharadžou na lov tygrů? Budu za to děsně hodný a budu chodit do houslí porád pryč.“

„Můžeš beze všechno, jenom dej na sebe pozor,“ pravil tatínek.

„Budu dávat pozor. Pan maharadža mně slíbil, že mi půjčí lankasterku, abym se střílel. Všechny postřílim a oni budou mít vztek. Bejval si myslí, že skolí tygra flobertkou. Že to nejde, tatínek?“

„Tygra flobertkou? To je k smíchu řeč.“

Pravil jsem si v duchu, že Bejval je velký vejtaha a že mu to také řeknu do očí. Pak jsem zavřel oči a myslil jsem na to, že přinesu maminec kožišinu z tygra a ona bude moc ráda. S tou myšlenkou jsem se vydal na cestu do maharadžova paláce.

* * *

A tak jsem teda šel do maharadžova paláce a všechni hoši šli se mnou. Eva Svobodová taky šla a Jumbo šel taky a byl velice rád. Ale pan Brabec s námi nešel, jelikož musel doma šít a on nám pravil: „Hoši, mám práce, že je to k nevíre, já jsem porád v kole, už jsem z toho celý tumpachový.“ Práli jsme mu, aby už nebyl tumpachový a nechali jsem ho být. Já jsem na panu Brabcovi nepozoroval, že by byl tumpachový, ale byl jako obyčejně, ale neříkal jsem nic. Paní Brabcová mu pravila, že vzdycky je tumpachový, když se mu stýská po kamarádech, z čehož jsem poznal, že pan Brabec je skutečně tumpachový, jenom že to na něm není vidět.

S těmito myšlenkami jsem přišel až k maharadžovu paláci a ostatní hoši taky a Eva taky. V zámku i před zámkem panoval číly ruch, všechni utíkali sem tam a mluvili děsně rychle, každou chvíli se trouboilo a bubnovalo se skoro v jednom kuse, takže bylo rámusu dost. Služebnictvo právě vyvádělo před bránu maharadžova bílého slona, všeli-

jak vyšořeného skvostným postrojem, posazeným drahými kameny a ten slon nesl na hřbetě altánek, čemuž jsem se velice divil. Pak vyvedli ještě jednoho slona a měl na hřbetě zrovna takový altánek.

Pozoroval jsem, že si ty slony Jumbo závistivě mustruje a přistihl jsem ho, jak si pro sebe mumlá: „Ti si žijou, to věřím!“ a já jsem ho pokáral za ta nešlechetná slova, pročež umkl. Když pak vysílal pan maharadža a posadil se do altánku, tak jsem si řekl: Vida, měl jsem si přinést z naší zahrádky altánek, abysem mohl sedět taky v altánku, to bylo šikovné.

Ten druhý slon byl pro královskou princeznu a ona přišla v doprovodu komorné a měla bílé hedvábné tepláky a krásnou červenou kazajku plnou zlatých šnůr a na hlavě turban s pavím peřím. Zdálo se mně, že jsem ji už někde musel vidět a pravil jsem v duchu: Tak se mně všecko zdá, že dělala tu krasojezdyni, jak byl u nás cirkus Rudolfi, ale nahlas jsem neřekl nic, jelikož bysem se mohl krásně zbloudit. Eva se na princeznu podívala děsně nadšeně a vzduchla: „Ta je hezounká jako obrázek. Já s ní budu chodit, co myslíš, Péťo?“

Odvětil jsem: „To se ví!“

A vyvedli ještě jiné slony, ale ti neměli žádnou parádu a na ty slony si sedli ostatní hoši. Avšak ukázalo se, že na Zilvara se nedostal žádný slon, on přišel trochu pozdě, jelikož musil jít na stranu. Královská princezna se na něho děsně mile usmála a pravila mu, aby si k ní sedl do altánku. Zilvar pravil: „Beze všechno“ a vylezl na slona a posadil se do altánku a tam seděl s princeznou a komornou a zapálil si cikáro a koukal se velice hrde. Princezna měla pušku, Zilvar měl taky pušku, jenom komorná neměla pušku, jelikož musila princeznu ovívat vějířem, upevněným na dlouhé štagli, aby na ni nešly mouchy.

A Zilvar hulil a říkal princezné řeči a ona mu také říkala řeči a Eva seděla se mnou na Jumbovi a porád se dívala na princeznu a na Zilvara a nedávala pozor, když jsem já k ní mluvil řeči, pročež jsem měl děsného vzteku.

Po chvíli dal pan maharadža rukou znamení a trubač ohromně silně zatroubil, průvod se dal na pochod a šlo se porád pryč, až se přišlo do džungle.

Tážete se, co to jest džungle?

Džungle to jest jako u nás les, jenom že to vůbec není žádný les, jelikož tam panuje hrozný nepořádek. Nejsou tam žádné tabule, na nichž je napsáno, že se nesmí plašit zvěři, rozdělávat oheň, sbírat houby a jiné lesní plodiny pod pokutou. Ani tam nejsou značky, které ukazují výletům cestu ke krásným výhledkám a památným místům. Ani lávky tam nejsou, aby si lidé na to sedli, když je bolí nohy.

Vůbec nic v džungli není a rostlinstvo si tam dělá, co chce, ono se vám to tam motá jedno přes druhé, nic není na svém místě a vypadá to tak, jako když je pan učitel na jednou volaný k panu řídovi a ve třídě není nikdo, kdo by dával na nás pozor.

V džungli rostou stromy, co z nich visí zelené pačesy až na zem a ty stromy jsou divoce rozcuchané, jelikož na sebe vůbec nedbají. Za to však na těch stromech bují květy nevidané krásy ve všech barevách a různých podobách. Některé vypadají jako hvězdy, jiné jako mičedy nebo bedýnky, ale udělané z hedvábného papíru, jiné zase se podobají lahvím, strojkům na maso nebo kastrolům. Koukneš se jinam a zase vidiš květy v podobě lodíček, jiné se podobají botám nebo čepicím nebo kalhotám nebo balíčkům cikorky. Viděli jsme dokonce květ, který vylízel jako lidský obličej, měl dvě oči a nos uprostřed a vyplazoval dlouhý červený jazyk.

A hluku je kolem dokola děsného a taktéž příšerného rámu, ještě více než u nás v tělocvičně nebo na plovárně — kdepak, to není ani přirovnání! Ono to ustavičně piší, běduje, kvíčí, mumlá, bručí, chechtá se a chrochtá, zpívá a brečí. Největší nezdobu dělají opice, které chtějí všecko vidět a o všem vědět a dělají na větvích veletoče, kažž i stojky. Bylo tam také moc krásných motýlů a ti letali sem a tam a taktéž takoví malinci, ale docela malinci ptáčkové, co vypadají jako barevná světlíčka a já jsem si myslil, kdybysem je chytil, tak bysem je dal na vánoční stromek, oni by tam seděli a každý by na to koukal.

Já bysem taky chtěl všechny bylinky a stromy a všechna ta zvířata umět pojmenovat, ale neuměl jsem je pojmenovat, jelikož mne nikdo nepoučil. Taky jsem měl strach, že až se vrátím a budu o všem vypravovat, že každý řekne, že to není pravda, jelikož vrdlouž, ale je to všecko pravda, sám pan maharadža je svědek a ostatní hoši taky.

A tak jsme šli porád pryč a bylo strašné horko a mě trápila žízeň a domorodci šli napřed a klestili cestu ostrými noži a nad hlavami nám porád poskakovaly opice a říkaly si o nás klepy a děsně se tomu smály. Trvalo to hodnou chvíli než jsme vyšli z lesa a před námi se otevřela velká rovina, celá zarostlá vysokou a hustou trávou. Pan maharadža se obrátil a tichým hlasem oznámil, že tady je to sídlo tygrů, pročež tady bude me lovit tygry a velel nám, abymsme se přichystali. Tak si každý z nás prohlédl pušku, jestli je to v pořádku a připravil se k ráně.

Domorodí naháněči vlezli do trávy, šátrali v ní holemi a při tom propukli v děsné řvání, aby tygry vyplašili. Tygři mají rádi svatý pokoj a nemůžou poslouchat takové řvání, jelikož je jim to protivné, pročež se velice rozlobili a vyřítili se z trávy, aby se koukli, kdo to dělá takový škandál, že nemůžou mít chvíličku svatý pokoj. A když viděli, že tu nezdobu tropí Indové, tak se do nich pustili, aby je za to potrestali. Ale my jsme hnedkdy popadli ručnice a přiložili jsme ji k lící a začali jsme do toho bouchat, já jsem sám skolil nejméně sedesát tygrů, ne-li více a pan maharadža mne pochválil, že jsem zdatný lovec a já byl rád.

Každý z hošů něco trefil, jenom Zilvar nic, jelikož on porád mluvil s princeznou a kouřil cikáro a princezna pravila, že se bojí tygrů a Zilvar pravil, aby je docela nic nebála, že na ni nedá dopustit, jelikož má strašnou sílu a každého přemůže.

Já bysem o tom nic nevěděl, jelikož jsem si hleděl lovů, ale Eva porád do mně štouchala a říkala mi: „Kouej se, oni spolu mluví“ a měla při tom oči vyvalené.

Už se stmívalo, když jsme se vydali na zpáteční cestu a když jsme přišli k maharadžovu paláci, tak už bylo docela tma. Byl jsem unaven a stýskalo se mi, že jsem v té tmě mezi cizími lidmi a tak jsem nikomu nic neřekl a s nikým se nerozmloučil a dal jsem Jumba do stáje a nařídil jsem, aby mu dali jíst a pit a sám jsem se jednoduše sebral a odskočil jsem si k maminec a tatínkovi, abysem jim všecko vypravoval, co jsem viděl a zažil.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

Predsedu vlády Vladimír Mečiar počas príhovoru ku krajanom. Zľava: podpredseda vlády Jozef Kučerák, sekretárka A. Nagyová, tlmočníčka T. Wojciechowska, sprava — námestník primátora Krakova Jacek Purchla

Spišský biskup František Tondra s krajanmi Kriškom a Jozefom Čongvom

Slováci nezabúdajú na svojich rodákov

Z prejavu premiéra Slovenskej republiky VLADIMÍRA MEČIARA

Vláda Slovenskej republiky, ktorá je už tretí deň v Poľsku, prišla navštíviť vládu a ľud Poľskej republiky. Zároveň prišli sme sa stretnúť aj so svojimi rodákmami. A od toho by sme mali začať. Ale hoci sa stretávame až teraz, na záver oficiálnej pracovnej návštavy, predsa sme vám venovali pri rokovaniah veľa pozornosti. Chceme vám povedať, že Slováci nezabúdajú na nikoho zo svojich rodákov, nech sú v ktoromkoľvek štáte a v ktoromkoľvek kúte sveta. Vždy sa môžu vraciať k svojmu rodisku a k svojej domovine.

Počas rokovaní s vládou Poľskej republiky sme rozprávali o všetkom. História tak chcela, že ste občanmi Poľskej republiky, že bývate na hranici dvoch štátov. My sme rozmyšľali ako túto hranicu zmeniť tak, aby Slovákov zblížila a nie rozdelila. Hranica sa meniť nebude. Zostanete občanmi Poľskej republiky, ale zároveň musíme mať blízko k sebe. Predbežne sme sa dohovorili, že po rozhovore s vami do mesiaca uzavrieme písomné zmluvy medzi Slovenskou republikou a Poľskou republikou. Venovali sme sa aj školstvu. Slúbili sme, že ak dostaneme možnosť, a tú sme dostali, poskytneme vám bezplatné učebnice a ak bude záujem, poskytneme aj učiteľov zo Slovenska. Dostali sme prísľub pomoci. Tak isto sme slúbili, že tých, čo budú chcieť študovať na stredných a vysokých školách na Slovensku, prijmeme ako štipendistov slovenskej vlády.

Dohodli sme sa, že budete mať plnú možnosť rozvíjať svoju kultúru. Tak isto sme sa dohodli, pretože sme rokovali i so zástupcami Cirkvi, že nie sú dôvody, prečo by ste nemohli mať liturgiu v slovenskom jazyku. Slúbili sme, že budeme riešiť majetkové vzťahy cez hranicu. Uznávame vlastníctvo poľských občanov k majetku na slovenskej strane hranice. Poľsko rovnako uzná takéto vlastníctvo pre Slovákov a v rámci malého pohraničného styku sa otvoria priestory pre hľadanie práce.

Budeme tiež hľadať spôsob, ako umožniť humanné kontakty. Sú pravda v tomto smere

Premiér SR VLADIMÍR ME

Ako sme už spomínali v minulom čísle Života, na záver oficiálnej pracovnej návštavy v Poľsku sa predsedu vlády Slovenskej republiky Vladimír Mečiar stretol 12. októbra v úrade mesta Krakova asi s 50-člennou skupinou predstaviteľov slovenskej národnostnej menšiny v PR, činiteľmi našej Spoločnosti z ÚV, zo Spiša, Oravy, redakcie Života a iných krajanovských stredísk v Poľsku. Pripomeňme, že premiéra sprevádzala delegácia, ktorej členmi boli: podpredseda vlády pre ekonomickú reformu Jozef Kučerák, minister — predseda Úradu pre privatizáciu a správu národného majetku Augustín M. Húška, minister pre zahraničné styky Milan Kňažko, minister kultúry Ladislav Snopko, minister — predseda Komisie pre životné prostredie Ivan Tirpák, ordinár Spišskej diecézy, biskup František Tondra, veľvyslankyňa ČSFR v Poľsku Marketa Fialková a skupina poradcov.

Slovenského premiéra a členov delegácie, krajanov a všetkých prítomných privítal hostiteľ stretnutia, námestník primátora mesta Krakova Jacek Purchla, ktorý v prednesenom prípätke (viď text sprava) medziiným zdôraznil, že v našich dejinách je veľa momentov, ktoré Poľsko a Slovensko spájajú.

Potom prehovoril ku krajanom Vladimír Mečiar. Oznámil, že jednou z tém medzi-

vládnych slovensko-poľských rozhovorov li i otázky našej menšiny a zdôraznil, že väčšina na svojich rodákov v cudzine nezabúdajú (viď text zľava). Nemusím prizvukovať, že boli pre krajanov veľmi povzbudzovať. Pomohli im uvedomiť si, že nie sú motení, že ich dlhorocne úsilie o zachovanie slovenského národného povedomia, kultúry a jazyka nebolo zbytočné, upevňiacich vôle vytrvať a nádej na lepšiu budúcnosť.

Sotva odzneli prípätky, začala družná, teľská beseda. Prestali platíť protokoľové pravidlá, členovia vládnej delegácie a krajanov sa akosi premiešali a po skupinkách výberali. Krajania oboznámili predsedu slovenskej vlády s dejinami našej Spoločnosti, vznikom a doterajšou činnosťou, s úspechmi, ale aj ťažkostami. Predstavili súčasnú situáciu našej organizácie a celej rodostnej menšiny, ako aj všetky najnovšie problémy, s ktorými sa borila za posledné 40 rokov svojej existencie a ktoré počakajú na vyriešenie. Poukázali i na to, že najmä v poslednom období, spojenom s neľahkou hospodárskou situáciou, kríza obmedzuje krajanovskú činnosť a stačí vydávanie našeho časopisu Život.

Vladimír Mečiar si s veľkou pozornosťou počopením vypočul informácie krajanov.

re ešte nejaké problémy, ale vo vašom záujme ich budeme skorej riešiť. Povedali sme vláde Poľskej republiky, že meritkou demokracie štátu dnes už nie je to, koľko práv má väčšina, ale koľko práv má menšina. To tvorí bohatstvo demokracie, hlbku i silu štátu.

MY SME SA ZAVIAZALI, ŽE VŠETKO, ČO UMOŽNÍ POĽSKÁ STRANA VOČI NAŠIM RODÁKOM, MY UMOŽNÍME POLIAKOM ŽIJÚCIM NA NAŠOM ÚZEMÍ.

Súčasne sme sa dohodli na rozsiahlych projektoch spolupráce, ktoré sa budú ďalej rozvíjať a rozpracovať. Je toho veľmi veľa a zrejme budete patriť k tým, ktorých sa to bude bezprostredne týkať a ktorí to budete v praxi realizovať.

Dovoľte, aby som pripísal na prialstvo Slovákov a Poliakov, vám všetkým na zdravie a aj keď Slováci nemali vojvodcov a nevieeli vojny, žili tu tisíc rokov a som istý, že ešte najmenej tisíc budú. Na vašu budúcnosť!

Snímky
Rozhovor slovenského premiéra s Jánom Špernou Františkom Tondrom

Vel'a nás spája...

Z prejavu námestníka primátora mesta Krakova JACKA PURCHLU

Pokladám si za čest, že vás môžem, pán premiér, uvítať v mene nových samosprávnych orgánov mesta Krakova a vyjadriť veľkú radosť, že delegácia vlády Slovenskej republiky, susedky Poľska, našla čas a chcela navštíviť naše mesto, z ktorého za dobrého počasia, ako dnes, možno vidieť aj Babiu horu, aj Kriváň, teda kus Slovenska. Osobne sa veľmi teším z tejto príležitosti, keďže ako historik umenia, si hlboko uvedomujem stáročia dejín, ktoré nás v mnohom spájajú a nedelia, čo chceme veľmi silno zdôrazniť.

Ako dôkaz toho, že sme v predošlých rokoch nepremárnili čas, chceme vám, pán premiér, pri tejto príležitosti odovzdať komplet materiálov z tzv. nedeckých seminárov. Nedeca je pekná dedina a zámok na Spiši v poľsko-slovenskom pohraničí. Od konca sedemdesiatych rokov sa tam každý rok stretnáme spolu so Slovenskou akadémiou vied a skúmame problémy našich dejín a kultúry, spoločnej kultúry slovenskej, českej, poľskej, ako aj maďarskej. Ak dovolíte, chceme vám, pán premiér, odovzdať tento komplet ako dôkaz, že sme pracovali a dúfam, že budeme aj nadálej spoločne pracovať v tomto smere.

Zároveň chceme zdôrazniť, že sa dvojnásobne tešíme, že môžeme byť dnes hostiteľom tohto stretnutia, keďže tu v Krakove, máme nielen hostí z Bratislav, s ktorou naše mesto spája už roky znamenitá partnerská spolupráca, ale aj tak isto milých hostí, Slovákov zo Spiša a Oravy, ktorí sa prišli sem porozprávať s pánom premiérom. Som teda rád aj preto, že Krakov môže vytvoriť príležitosť pre toto stretnutie. Nechcem preto predĺžovať, lebo chápem, že predstavitelia Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ktorí sú tu prítomní, budú sa s vami o chvíľu osobne zhovárať.

Dovoľujem si pripítiť za našu spoločnú budúcnosť v jednotiacej sa Európe a za poľsko-slovenské prieatelstvo.

Asi školstvo bolo tému rozhovoru našich učiteľiek Márie Glogasikovej, Žofie Chalupkovej a Márie Kačmarčíkovej s Vladimírom Mečiarom a ministrom Augustinom M. Húskom

MEČIAR medzi krajanmi

Našiel si čas pre každého, zastavil sa pri každej skupinke, s každým sa pozehnával a pochopiteľne odpovedal na desiatky rôznych otázok. Zároveň prisľúbil pomoc v riešení niektorých našich problémov.

Ani jednotliví ministri a ďalší členovia slovenskej vládnej delegacie nezostali osamotení. Obklopení krajanmi diskutovali, vysvetlovali a odpovedali na mnohé otázky. Tém bolo nadostáč a o každej sa bolo treba aspoň zmieniť. Krajania nič neopomenuli tým viac, že mali mimoriadne pozorných a trpežlivých poslucháčov.

Stretnutie trvalo skoro polodruhej hodiny a značne prekročilo stanovený čas. Nebolo ľahko prerušiť túto milú a súčasne veľmi živú diskusiu. Stretnutie však muselo skončiť, rozlúčka bola veľmi vrelá. No diskusia pokračovala, krajania si ešte zahorúca vymieňali dojmy z nedávnych rozhovorov. Veľmi milé a nezabudnuteľné dojmy. Akoby aj nie, vedľa po prvý raz sa mali možnosť stretnúť a porozprávať naraz s premiérom a tretinou slovenskej vlády. Vlády, ktorá nás chápe a chce nám pomôcť. Sme jej za to veľmi vďační.

Hodno poznamenať, že po aprílovom stretnutí s bývalým podpredsedom federálnej vlády ČSFR Jánom Čarnogurským vo Varšave, je to tento rok už druhá tak významná udalosť v živote našej menšiny. Udalosť, na ktorú

rú naše krajanské hnutie čakalo prakticky od svojho vzniku.

J.S.

Vladimír Mečiar s Františkom Kovalčíkom, konzulom ČSFR v Katowiciach Jánom Jackom (druhý sprava) a Františkom Kurnátom

Snímek: J. Pivočík
v rozhovore s biskupom Františkom Tondrom

Diskusia námestníka primátora Krakova Jacka Purchlu a prvého tajomníka Veľvyslanectva ČSFR vo Varšave Jana Misarza s Eugenom Mišincem a Ludomírom Molitorisom bola veľmi živá

Anton Pivočík a Lídia Mšálová v rozhovore s biskupom Františkom Tondrom

S ministrom kultúry Ladislavom Snopkom (zľava) sa zhovárajú Lídia Mšálová, Ján Molitoris a Ján Šternog.

PEARL S. BUCKOVÁ

Vianočný duch

— Kam dáme hviezdu? — sptyoval sa Nedočavček. Nedočavček mal šest rokov a vlastne sa menoval Jakub, no všetci ho volali Nedočavčekom, lebo jeho matka raz, keď mu chcela pozapínať kabát a chlapec sa ustavične vrtel, netreplivo skričala na neho: „Prosím ťa, postoj už chvíľu peknej, Jakub... Čo si taký nedočavček? — Od toho času mu toto meno zostalo.

Hviezda bola takmer taká veľká ako chlapec. — Urob nám vianočnú hviezdu, — povedala matka otcovi minulý týždeň, — veľkú, veľmi veľkú hviezdu na oslavu našich prvých Vianoc vo vlastnom dome.

Vlastný domov, gazdovský dom v lúčnom údoli, si rodina spolu vyhľadala. Predtým bývali v meste, ale Nedočavčekov otec pokladal za správne, aby chlapec vyrastal na dedine, kde bude mať dostaťok miesta pobehovať na čerstvom vzduchu a tak sa sem prestahovali.

Bol Štedrý večer a otec práve dokončil hviezdu. Zhotobil ju zo šiestich skrižených drevených latiek a na každú z nich pripevnil elektrickú žiarovku. Všetci ju obkolesili, aby obdivovali toto dielo — Nedočavček, rodičia a Higgins, otcov pomocník. Higgins bol starý a chromý a od toho času, ako došli sem na vidieku, bol najlepším chlapcovým kamarátom.

— Áno, ale kam ju pripievame? — uvažovala matka.

— Musím si to premyslieť, — povedal otec.

— Pripievajte ju na vrchol tej veľkej jedle pred domom, — navrhol Higgins. — Potom bude osvetľovať cestu až po most.

— Výborná myšlienka, — súhlasiel otec.

— Tak to aj urobíme.

Dom stál na kopci, na jeho úpäti tiekol potok a ponad potok sa klenul most.

Most bol postavený z kameňa a mal tri oblúky. — Pekný most, — hovorila matka a bol to aj jeden z dôvodov, prečo kúpili tento dom.

Kým Nedočavček pobehúval okolo jedle, muži vyniesli hviezdu na vrchol stromu a upevnil ju povrazom tak, aby svietila smerom k mostu.

Potom otec vošiel do domu, aby zapojil elektrinu. V nasledujúcej chvíli sa hviezda rozžiarila. Všetci začali tleskať a spievať vianočné piesne.

— A teraz ešte musím niečo urobiť, — povedal otec, také, pričom nebudem nikoho potrebovať.

— Ja tiež, — povedala matka a obaja sa pobrali do domu, nechajúc Nedočavčeka s Higginsom. Ako obyčajne začali sa spolu zhovárať. To znamená, Higgins rozprával a Nedočavček napäto načúval.

— Vidíš tú veľkú stodolu, Nedočavček? — začal Higgins.

— Áno, vidím, — prikývol chlapec. Bolu ju dobre vidieť, nebola veľmi vzdialená od domu — veľká červená stavba z kameňa a dreva so šikmou strechou a veľkými vrátkami, za ktorými boli kopy sena a slamy.

— A vidíš aj most? — sptyoval sa Higgins.

— Pravdaže vidím. — No nebolo ho už dobre vidieť, lebo slnko práve zapadlo a z potoka začala vystupovať riedka hmla.

— Vieš, že na Štedrý večer o polnoci vandruje horedomu medzi stodolou a mostom duch? — pokračoval Higgins.

— Duch? — opakoval Nedočavček zarazeňe.

— Áno, duch, — potvrdzoval Higgins. — Je to duch môjho starého kamaráta Timothyho Stillwagona, ktorý pred rokmi umrel práve na Štedrý večer.

— Prečo jeho duch zostal v našej stodole? — vyzvedalo sa chlapča. Veľmi sa mu nepáčilo, že tu straší, a to ešte na Štedrý deň a v ich stodole.

— Vtedy ešte stodola nepatrla vám, — vysvetľoval Higgins, — bola to Timothyova stodola. On tu bol gazda, on býval v tomto dome. Každý Štedrý večer o polnoci sme chodievali spolu od stodoly k mostu — keď sme už ozdobili stromčeky pre naše deti. Ja som sa potom pobral hore stráňou do jeho domu, aby som sa pozrel na jeho stromček. Potom sme sa spolu vrátili k nám, aby sa zasa on pozrel na nás stromček. Môj dom stojí tam dolu pri moste.

Bola to pravda, Higginsov dom stojí pri moste. Je to malý domček s peknou záhradkou. — Prečo ste si návzájom obzerali stromčeky? — zaujimal sa chlapec.

— Lebo ten, kto ho mal krajský, musel toho druhého pozvať na šálku kávy.

— Bol často váš stromček krajský? — skúmal chlapec.

Higgins sa pobavene usmieval. — Ani jeden z nás nevyhral šálku kávy, lebo každý z nás pokladal svoj stromček za najkrajší. Končilo sa to tak, že sme ustavične chodili medzi stodolou a mostom hore-dolu, kým nás zima nezahnala domov. A tebe tiež už bude zima, keď tu tak stojisť a počúvať moje historky. Chod' pekne domov, aby ta mamička nehľadalas.

— Dobrú noc, pán Higgins, — povedal Nedočavček, — želám vám veselé Vianocce.

— I ja tebe, Nedočavček, — dodal Higgins. — Ja ich budem mať naozaj veselé, lebo mám teba. Moje deti vyrástli a odstávali sa, žena mi umrela a ja už roky žijem sám v domčeku pri moste. Keď sa dnes pozriem hore na kopec, nevidím už viac tma-vý dom. Vidím dom, kde býva rodina a nad domom veľkú, žiariacu hviezdu. Ach, konečne budem mať o čom rozprávať s Timothym!

— To znamená, že sa vy ešte stále s ním stretávate? — čudoval sa chlapček.

— Pravdaže, — vyhlasil Higgins veselo. — On a ja vadrujeme spolu známou cestou, ako sme to robili vždy na Vianoce — ja živý a on ako duch.

Nedočavček spozornel, hoci sa mu predstava, že by sa mal niekto v šedrovečernú noc prechádzat s duchom, zdala celkom nežiadúca. Rozbehol sa domov, pevne zavrel za sebou dvere a začal hľadať matku. Našiel ju v obývacej izbe, kde práve vešala na stromček strieborné gule.

— Mama, už som tu, — povedal tichým hlasom.

Prekvapene sa obzrela — Co sa ti stalo, Nedočavček? — zvolala, — si celý bledý. Je ti zima?

— Nie, len pán Higgins mi povedal... že tu máme ducha, ktorý mátoží.

— Naozaj? — usmiala sa. — Kto to je?

— Muž, ktorý tu predtým býval, — povedal to pán Higgins, — ale teraz je už duch.

— Ach, ten Higgins — čo ten všetko natára! — a začala ďalej vešať ozdoby.

V tom okamihu začul chlapec hore v izbe pospevovať otca vianočné piesne. Rozbehol sa za ním.

— Ocko, vedel si, že máme v dome ducha, ktorý tu mátoží?

Otec práve balil do vianočného papiera darček. — Porozprávaj mi všetko podrobne, — povedal synovi.

Chlapec začal všetko od začiatku. — Je to duch Timothyho Stillwagona, ktorý tu predtým býval, on a jeho deti.

— On a jeho deti, — opakoval otec. Určite to bola šťastná rodina. No neprezradí, že si ma tu prichytil pri balení. Je to darček pre ňu.

— Nie, neprezradím ťa, — tvrdil chlapec a s obdivom sledoval, ako otec viaže červenú stužku. — Bojiš sa duchov, ocko? — spýtal sa po chvíli.

— Ešte nikdy som nestretol dajakého ducha, — odpovedal otec. — Je to hlúposť báť sa niečoho, čo sme nikdy nevideli. Vieš čo, Nedočavček, ja neverim na duchov.

— Pán Higgins však verí, — zdôrazňoval chlapec.

— Je to opustený starý muž a možno sníva o duchoch, aby mal dajakú spoločnosť. A keďže teraz hovoríme o spoločnosti, podľa pôjde sa pozrieť, či mama nepotrebuje pomoc pri ozdobovaní stromčeka.

Zišli dolu a tak ako zvyčajne — zjedli večeru pri kozube, potom sa chlapček okúpal a na koniec zavesil nad kozub pančuchu, aby mal kam dedo Mráz poukladať darčeky a pobral sa do posteľky, nemysliac už viac na Timothyho Stillwagona, ale len na deda Mráza.

Ako dňa spal, to nevedel. Keď sa prebral, v dome bolo ticho — tak ticho, že sa rozhadol vstať, aby sa presvedčil, prečo je tak ticho. Obul si papučky, natiahol teply červený kúpací kabátik a pobral sa k obloku. Veľká hviezda svietila tak jasne: že dedo Mráz zaručene nájde cestu do domu. Nedočavček mohol rozoznať aj most.

A tu zrazu uvidel ducha. Pomaly, celkom pomaly odchádzala malá postava zo stodoly a smerovala dolu k mostu. Chlapec sa upredne na ňu díval. Bol to naozaj... naozaj duch v sietve hviezdy? V prvej chvíli sa chlapček chcel schovať do posteľky a stiahnuť si prikrívku cez hlavu. Potom mu zišli na um otcove slová, že duch neublíži a tak námesto toho, aby si ľahol do posteľky, rozhodol sa vyjsť von, aby sa zblízka pozrel na ducha. Potreboval niekoľko minút, kym sa obliekol a natiahol si čižmičky. Prikradol sa k dverám a výšiel von. Veľká hviezda mu natočko osvetľovala lúku a cestu, že nepotreboval vyniesť zo stodoly nijakú lampu. Rýchle, ako len vládal, utekal dolu, aby mu duch nezmizol. No nevidel už nič okrem zasneženej bielej cesty, ktorú hviezda osvetľovala.

Zrazu sa chlapca zmocnil veľké sklamanie. Mal ducha takmer na dosah ruky a teraz sa mu stratil! Začal uvažovať, či by sa nemal vrátiť domov a ľahnuť si späť do posteľky. Strach nemal — to nie, ale všade bolo ticho a za svetlom, ktoré hviezda vyžarovala, panovala tma. Nedočavček sa rozhodol, že zíde až k mostu.

Vtom opäť zazrel ducha. Sadol si na múrik mosta, vyzeral malý, unavený a opustený.

Chlapec rýchlo vykročil k mostu a zastal nedaleko neho, pozorujúc ducha.

Hviezda už most neosvetľovala tak jasne a ducha videl len ako v hmle. Potichu sa začal prikrádať bližšie k nemu, kym nestál od neho len pári krokov. Áno, sedel tam na múriku.

Muselo sa mu to stať práve v tej chvíli? Nedočavček kýchol. Zubudol si vziať čiapku a vonku bola už veľká zima. Pri kýchnutí duch obrátil hlavu.

— Co je, Nedočavček? — ozval sa duch. — Čo tu robíš o polnoci?

Nie, neboli to hlas ducha, to vôbec nie. Bol to hlas Higginsa. Vietor mu nadvholi klobúk a chlapec uvidel Higginsovu tvár, premrznutú a zvráskanú.

— Chcel som vidieť ducha, — vysvetľoval chlapec, — a to ste vy, pán Higgins. A kde je duch? Nemali ste mi povedať, že tu buде duch, keď ste tu len vy, pán Higgins.

— Nuž áno, hanbím sa, že som ti povedal, že príde duch, — odpovedal Higgins. Je to len pamiatka na Timothyho Stillwagona, s ktorým som vandrúval v šedrovečernú noc. Pravdaže, nemohol ísť so mnou ako človek z mäsa a krvi, a preto som z neho urobil ducha, lebo aj duch je viac ako nič, aby si vedel. Je to len spomienka, s ktorou putujem nocou.

Koláž: Empe

— Čo je to spomienka? — spýtal sa chlapec.

Higgins si stiahol klobúk hlbšie do tváre.
— To je spomínanie na človeka, na ktorého sa nedá zabudnúť.

— Ani je nemôžem zabudnúť na sivého pudlíka, ktorého sme mali, keď sme ešte bývali v meste, — začal chlapec.

— Ochorel a potom pošiel. Ale ja ho stále

vidím. Je to moja spomienka, pán Higgins?

— Prirodzene, ako Timothy pre mňa. Boli sme celý život priateľia, on a ja. Chodievali sme spolu na ryby, keď sme boli takí mladí ako si ty, sedávali sme pod týmto mostom, chytali ich a nosili domov na večeru. Keď sme vyrástli, oženili sme sa a mali sme malých chlapcov, ktorí sa podobali na teba. A

potom, jedného dňa, bolo po všetkom — ostala mi len spomienka. Pre mňa Timothy nie je mŕtvy, chlapče. Nazývam ho duchom alebo niečim podobným, vidím ho v tejto chvíli živého predo mnou, pretože sme boli priatelia. Kým si spomínaš na nejakého človeka, je pre teba ešte živý, žije s tebou. Mám pravdu, Timothy? — Higgins obrátil hlavu a smial sa tak, akoby vedľa neho na múriku sedel sám Timothy.

— Vidíte ho? — spýtal sa Nedočkavček.

— Vidím, ale len preto, lebo viem, ako vyzerá. Ty ho nemôžeš vidieť, lebo ty nenieš, ako vyzerá.

— Nebojte sa?

— Pravdaže nie. Vari si nemyšliš, že by som sa bál Timothym? Pokiaľ budem žiť, zostaneme priatelia ako sme boli, keď žil.

— A keď vy umriešte, pán Higgins?

— Potom ty budeš na mňa spomínať — na Štedrý večer. Vedľa my sme už teraz dobrími priateľmi, nie? Vianoce — to je ten pravý čas spomínať na priateľov. Nie sú to len sviatky, kedy dostávame darčeky, to by si mal vedieť, ale sviatky na zamyslenie, milé spomienky.

— Ja budem vždy na vás myslieť, pán Higgins, — povedal chlapček väzne.

— Dobre. Je mi to milšie, ako vrečce plné darčekov na Vianoce. — Vstal. — Múrik je už studený a ty patríš do postieľky. Odprevaďať sa domov. — Vzal Nedočkavčeka za ruku a pobrali sa hore k svetlu hviezdy. Keď vošli k domu, zaželal Higgins chlapcovovi opäť veselé Vianoce a ten mu povedal to isté.

Nedočkavček rýchle vzklžol do svojej izby a obliekol si nočnú košieľku. Prv ako si ľahol do postieľky, pozrel sa ešte raz von oblokom. Videl Higginsa, celkom malého a zhrbeného, ako kráča smerom k mostu.

„Keď budem raz taký veľký ako je ocko,“ povedal si chlapček, možno sa budem pozeráť na Štedrý večer von oblokom dolu na most a pozorovať ducha pána Higginsa na ceste. No nebude to nijaký duch. Bude to len moja spomienka na neho.

Ľahol si do posteľa a stiahol prikrývku na seba. Ráno rodičom všetko porozpráva, zaumienil si — všetko ako som sa stretol s vianočným duchom. Zajtra... zajtra ráno... a zrazu hlboko zaspal.

INGEBORG CH. SCHULZOVÁ

LOTÉRIA

— Zase nič, — vzdychol si Bruno Haeberle, sklamane pozrel na svoju ženu a vypol televízor.

— Bol by som zvedavý, ako to robí Klaus-Dieter, že po každý raz vyhrá, — zašomral,

— Naozaj vyhráva? — so zdanlivým záujmom sa opýtala žena a pokojne plietla d'alej.

— Že či! A koľko! Už sa iste topí v peniazoch... Ako to len robi?

— Tak sa ho jednoducho spýtaj, — navrhla mu — možno ti to prezradí.

Náhoda chcela, že sa Klaus-Dieter po niekoľkých dňoch ohľásil. Samozrejme, zase mal šťastie a vyhral. Tentokrát to boli sice len štyri správne čísla, ale napriek tomu...

— Pozývam ťa na večeru, — veľkoryso sa ozvalo v slúchadle. — O deviatej. U leva.

Ešte sedeli len chvíľu, a Bruno sa rozholol. Svojho priateľa sa rovno opýtal, podľa akého klúča tipuje, že zakaždým uhádne správne čísla.

Klaus-Dieter sa najprv okúňal.

— To je moje osobné tajomstvo, — vravil neochotne. — Ešte som ho nikomu neprezradil.

— Mne to predsa môžeš povedať, — proskial Bruno. — Nechám si to pre seba, prisahám!

— V poriadku. Najprv mi ale odpovedz na otázku, — začal konečne, — chodиш často do kostola?

— Každú nedelu, — tvrdil Bruno.

— Výborne. Tak si pekne odpišeš čísla piesni, ktoré sú napísané vpredu na tabuľke. Tie vždy vyhávajú.

— Čo? To je všetko? — Bruno zabudol zatvoriť ústa.

— Áno, to je všetko, — ubezpečil ho Klaus-Dieter. — Je to jednoduché, ale geniálne. Presvedčíš sa sám. Po dovolenke mi porozprávaš, ako si dopadol.

Prešli viac ako štyri týždne. V tomto čase Else Haeberlová skonštatovala, že jej manžel, dovtedy pokojný a rozvážny, sa pomaly zmenil na nezniesiteľné, podráždené individuum.

Ked sa Klaus-Dieter vrátil z dovolenky, očakával šťastný výraz na Brunovej tvári. Namiesto toho ho však priateľ privítal sklamane a zlostne.

— Stalo sa niečo, Bruno? Boli časy, keď si sa ku mne správal priateľskejšie. Nedostalo sa mu nijakej odpovede.

— Čo sa stalo, Bruno?

— Ešte sa pýtaš? — zasipel. Potom zlostne vyhíkol:

— Pekne si si zo mňa vystrelil! Vraj stopercentný tip!

— Prisahám, Bruno!

— A ja, somár korunovaný, som ti veril. Iste si sa potom do popuku rehotal... Ale zo mňa si nikto strieľať nebude, to si pamätaj!

— Počúvaj, Bruno! Ver mi, že by som si podobný žart nedovolil, — ubezpečoval ho priateľ.

Bruno sa však cítil podvedený.

— Ze vraj čísla pesničiek! — húdol si svoje. — A ešte vraj zaručujú stopercentnú výhru!

— Áno, je to pravda, — tvrdil Klaus-Dieter.

— Nie je to pravda! — kričal Bruno. Klaus-Dieter sa zamyslel:

— Nerozumiem, — povedal úprimne dívajúc sa pred seba. — Ja som doteraz vždy vyhral. Niečo si musel urobiť nesprávne, ale čo?

Náhle mu svitlo.

— Do ktorého kostola vlastne chodíš? — opýtal sa.

— Predse do kostola Svätého Pavla.

— Ach, už to mám! — zvolal Klaus-Dieter a plesol dlaňou na stôl — Jasné, že ti to nevyšlo!

— Čo je jasne? — nechápal Bruno.

— To nie je ten správny kostol, človeče! Mal si ist predsa do kostola Svätého Markuša!

K OTÁZKE VYUČOVANIA SLOVENČINY

Hovorí sa, že časy sa menia, ľudia sa menia, iba fakty sa nikdy nezmenia. Možno ich len rôzne interpretovať. Veľa z toho platí i o vyučovaní slovenčiny na Spiši a Orave, ktorému chcem venovať dnešný príspevok a ukázať, ako si ja interpretujem niektoré fakty v tejto pre nás dôležitej a podnes nevyriešenej veci.

My, starší, si dodnes dobre pamäťame prvé povoňové roky, keď vznikala naša organizácia a hned vyzvávala úsilie o začatie vyučovania materinského jazyka na našich školách. Hovorí sa, že každý začiatok je fažký. Aj ten neboli ľahký, no vďaka húževnosti a vytrvalosti krajanského aktívna sa to podarilo. Veľa nám v tom pomohol vtedajší konzul ČSR v Katowiciach dr. Matej Andráš, ktorý si neskôr svoju ochotu musel odpykať.

Skoro v každej obci začali teda pôsobiť školy so slovenským vyučovacím jazykom, v ktorých pracovali učiteľky a učitelia zo Slovenska. Prišli k nám s otvoreným srdcom a pevnou vôľou pomôcť i v krajanskej, národnostnej práci. Viedli súbory, nacvičovali divadielka, no a predovšetkým učili skoro všetky spišské a oravské deti v našej rúbozvučnej materinskej reči.

Mohlo by sa zdať, že keď sa všetko tak pekne rozbehlo, vedľaj učebnice sme mali zo Slovenska, že už nič nenaruší pokojný chod tohto školského stroja. A jednako po istom čase sa vyskytli prvé prekážky, potom ďalšie, nad školstvom sa začali kopíti mraky, až napokon v šestdesiatich rokoch došlo k zániku a vlastne k zrušeniu slovenského vyučovania. Namiesto neho, ako je známe, bolo zavedené vyučovanie slovenčiny ako dodatočného, nepovinného predmetu. Bol to tvrdý úder zasadnený našej menštine.

Prečo k tomu došlo, je pre mňa podnes záhadou. Možno predpokladať, že školským orgánom, v súlade s vtedajšou národnostnou politikou, nevyhovoval rozvoj národnostného školstva. Ale boli aj iné príčiny a pochopiteľne i následky tejto násilnej zmeny. Vo väčšine škôl riaditeľmi boli podľa mňa ľudia nepriaznivo naladení k slovenskému vyučovaniu, ktorí vytvárali prekážky a vyzvávali diskriminačnú politiku. Je verejným tajomstvom presvedčovanie rodicov, aby prepisovali svoje deli do poľskej školy, keďže budú mať fažkosti, ak sa rozhodnú ísť študovať na stredné, buď vysoké školy. Mnohí rodičia, žiaľ, podlahli tejto argumentácii. Známe sú prípady zastrašovania žiakov učiacich sa slovenčinu a zámerného zhrošovania ich prospechu, ale aj perzekvovania učiteľov. Bola to zákerňa politika, lebo súčasne vyraďovala učiteľov aj z kultúrnej činnosti v našej Spoločnosti.

Mohol by sa niekto opýtať, ako niečo také mohlo existovať? A jednako existovalo. Nepomáhalo žiadne sťažnosti ani inter-

vencie, podložené — zdalo by sa — nevyvratiteľnými faktami. Kuratórium a vôbec školské orgány vždy dali za pravdu „svojím“ riaditeľom. Veľa nenaďarmo sa hovorí, že s úradníkom nikto nevyhrával. Nevyhrala ani Miestna skupina KSSCaS v Kacvine, ktorá po dlhšom období rôznych roztržiek a nedorozumení kriticky zhodnotila prácu vtedajšieho riaditeľa a požiadala školské orgány o jeho prestávanie na iné pôsobisko. Bezúspešne. Zostal vo funkcií ešte celých 17 rokov, až kým nepresiel do dôchodku. Nebol to ojedineľný prípad.

Prakticky od začiatku až po dnes vždy boli a sú nejaké problémy s vyučovaním slovenčiny. Raz drobnejšie, inokedy závažnejšie. Keď sa podarilo zaplatiť jednu dierku, zanedlho vznikla druhá, väčšia, potom ešte väčšia, cez ktorú by mohla prejsť vari celá Európa. Jedna prekážka sa kopila za druhou.

Jednou z nich je stály nedostatok učiteľov, keďže podnes neexistuje u nás systém vzdelávania učiteľov slovenčiny. Na školách učili učitelia s rôznym stupňom pripravenosti k povolaniu, ktorí každý rok chodili na Slovensko doplniť si vedomosti na Letnom kurze slovenského jazyka. Často sa však stávalo, že pre slovenčinárov chýbalo miesto, lebo na kurz chodili ľudia, čo slovenčinu neučili.

Zavedenie slovenčiny ako dodatočného vyučovacieho predmetu v školách spôsobilo pokles počtu žiakov navštievujúcich hodiny tohto jazyka. Veľa ktoré dieľa by sa dobrovoľne chcelo učiť viac hodín ako to škola vyžaduje. Preto sa naša Spoločnosť obrátila na ministerstvo školstva, aby v oblasti obývanej našou menšinou bola slovenčina riadnym, nie dodatočným vyučovacím predmetom. Odpoveď bola, pravdaže, záporná, že vraj sa to nezhoduje s duchom helsinských dohôd. Ale na Chartu ľudských práv asi zabudlo!

Boli aj ďalšie nedostatky. K závažnejším patril dlhé roky napr. nedostatok učebnic. Sice niektoré z nich školské nakladateľstvo PZWS aj vydávalo, no bolo ich málo a niektoré školy o tom dlhý čas ani nevedeli. Boli to často nepodarky, ktoré mali veľké jazykové nedostatky. Mohol by som tu položiť otázku: keď takéto veci umožňovali úradníci školských orgánov, ľudia osvetiť, možeme to byť spod Tatier chápať ináč než ako podcenovanie národnostného školstva?

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ANTON PIVOVARČÍK

CHCEM BYŤ VAŠOU DOPISOVATEĽKOU

Vážená redakcia,
hlásim sa Vám ako členka
miestnej skupiny KSSCaS na
Sliezsku a jedna z dvoch kra-
janských štipendistiek Matice
slovenskej na tohoročnom Let-

nom kurze slovenského jazyka
STUDIA ACADEMICA SLOVA-
CA v Bratislave. Účasť na tom-
to kurze si veľmi cením, bola
to pre mňa milá odmena a ve-
ké vyznamenanie.

Tento rok na XXXVI. ročníku SAS-u sa celkovo zúčastnilo asi 150 frekventantov z celého sveta. Väčšina z nich, podobne ako ja, príšla na toto podujatie po prvý raz. No zanedlho sme sa všetci spriateliли a cítili sme sa ako doma. Účastníci SAS-u boli podľa znalosti slovenského jazyka rozdelení do skupín, od začiatčníkov až po frekventantov dobre ovládajúcich slovenčinu. Ja som bola v skupine pokročilých. Takto rozdelení chodili sme každý deň na semináre zdokonaľovať si znalosti slovenčiny a na prednášky, väčšinou veľmi zaujímavé. Mali sme teda skutočne čo robiť.

ANETTA KUBÍKOVÁ

Dakujeme za pozdrav, tešíme sa na ďalšie príspevky, už z Bratislav, a želáme veľa zdaru a úspechov na štúdiách.

REDAKCIA

HOST MIERU...

Cas nám ubehol veľmi rýchlo a zaujímať, vede okrem štúdia sme mali veľmi bohatý program. Boli to medziiným zaujímavé stretnutia, návštevy po Bratislave, výlety mimo slovenskej metropoly, no a na záver exkurzia po Slovensku, čo mi osobne prinieslo množstvo nezabudnuteľných zážitkov.

Bola som už viackrát na Slovensku, najmä v Matiašovciach v okrese Poprad, kde mám z matičnej strany mnoho príbuzných — skoro pol dediny. Zo strany otca ako Oravca mám rodinu v inej oblasti. Vždy tam ráda cestujem, veľa som už videla, ale účasť na SAS-e bola pre mňa najosoznájšia a z poznávacieho hľadiska najhodnotnejšia. Za to všetko chcela by som na stránach Života podakovať Matici slovenskej, našej Spoločnosti a krajani B. Knapčíkovi za navrhnutie ma na SAS.

Od októbra som už študentkou Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Spolu s rodičmi veľmi sa z toho teším a som vďačna za to ÚV KSSCaS. Bratislava je od Mikołowa dosť

Pred pápežským oltárom v Bratislave. Zľava: klerik K. Kościelnik, kl. Jozef Bednárik, kňaz S. Capiak, biskup Jan Szkodoń, kňaz J. Zajac — rektor Krakov. bohoslov. seminára, kňaz S. Bogacz, kňaz S. Budziak a kl. J. Mrugala.

a žiľivý. Kňazi unavení prácou s radosťou hľadia na plody svojej obetavej každodennej námy.

Naša nádherná výprava však mala trvať ďalej a tak napriek veľkému pohostinstvu farníkov sme sa museli počrať ďalej, nastúpiť do vlaku a cestovať do Bratislavu. Mesto nás privítalo pošmúrny, oblačným počasím. Zato úplne inac vyzerali ľudia prechádzajúci ulicami, akoby chceli poprieť nepriaznivé počasie. Boli radostní, lebo očakávali neobvyklého hosta. A tu nás opäť čakalo milé prekvapenie. Plné kostoly, hoci to bol normálny pracovný deň. Každú hodinu sa odbavovali sv. omše, tak ako v nedele. Boli to skutočne neobvyklé chvíle. Ľudia, s ktorými sme sa zoznámili, boli nádherní. Nielenže nám poskytli vlastné posteles, ale ponukli aj jedlo a ukázali mesto.

Kulminačný bod našej výpravy sa začínal v nedele neskoro popoludní. Vstali sme skoro ráno a keďže bola nedela, zúčastnili sme sa sv. omše, ktorú knaz Stanislaw odbojavaoval striedavo po poľsky a slovensky. Poznal slovenské texty, ktoré ho naučila jedna z obyvateľiek Nižnej, kde mal odslužiť svoju prímičnu sv. omšu. Hned po sv. omši sme odšli na miesto stretnutia, na letisko Vajnory za mestom. Čakanie sa predlžovalo. Hoci sme nemali žiadne „vstupenky“, dostali sme sa do prvého sektoru, teda na miesto určené pre hostí z cudziny.

Na slovenskej zemi zastal nikdo iný, ako sám Ján Pavol II. Vitali ho tam vrelo, potom chvíľou ticha a krásnu bášnu. Započali sme sa do slov poézie a v hlbke duše sme obdivovali viera do tohto ľudu, ktorý vytrval pri Kristovi v tak veľmi ľažkých časoch. Naše stretnutie prebehlo ako voda tečúca rýchlym prúdom. Keď sme sa rozhladli, bola už tma, ale v očiach sme mali

stále siluetu pápeža s rozpriahnutými rukami. Ľudia s vieri bozkávali oltár... My sme mali šťastie byť veľmi blízko, keď nastupoval do auta a odchádzal na nové letisko. Potom nás už čakala len cesta vlakom smerom k hraniciam... Ale rozhodli sme sa sem ešte vrátiť...

Onedlho sa nám naskytla priležitosť. 8. júla sme sa ocitli v Levoči na ďakovnej sv. omši za znovuzískanie slobody. Obrovské davy pútnikov, ktorým už nikto neprekážal, ešte raz prekonali naše predstavy. Bola potrebná pomoc. My sme chceli pomôcť knazom unaveným celonočným spovedaním. Dostal som do rúk veľký kalich s bielymi hostiam, ktoré som rozdával podruhej hodiny nekonečnému radu veriacich. Keď biskupi vyzvali ľud, aby bol misionárom Sovietskeho zväzu, samozrejme predovšetkým modlitbou — potlesku nebolo konca kraja...

Keď som prednedávnom čítal na stránkach Života o dejinách sporu a jazyku, neraz som si kladol otázku: čo sme my, kresťania urobili so slovami Ježiša vo večeradle „...aby boli jedno.“ Môžu nás deliť rôzne veci a názory, ale viera by nás mala spájať. Potrebujeme vefu dobréj vôle, aby sme otvorili dvere nášho srdca, toho z večeradla, o ktorom hovoril a ktoré prosil otvoriť v Bratislave Ján Pavol II.

PAWEŁ PIOTR KUBAŃ
klerik

JAPONCI NA ORAVE

Znie to nepravdepodobne a jednako je to pravdivé. Na začiatku augusta zavítal na Oravu detský spevácko-tanečný súbor z japonského mesta Sappora. Sapporo Children's Musical Group — takto znie po anglicky názov súboru — koncertoval v Poľsku asi dva týždne a v dňoch od 5. do 8. augusta bol aj na Orave.

Malí japonskí hostia boli ubytovaní v peknom rekreačnom stredisku Miriada, ležiacom uprostred lesov na úpätí Babej hory, od kiaľ sa rozprestiera pekný výhľad na Oravu. Malí možnosť priameho styku s oravským folklórom, ľudmi, historiou a architektúrou.

Japonských umelcov sprevádzal známy oravský súbor Orawania im. Heródka, ktorý viede Dr. Emil Kowalezyk z Privarovsky. Boli teda spoločne vystúpenia, spoločné hry a zábavy pri vatre, ba aj pokus naučiť japonský súbor oravským spevom a tancom. Počas pobytu na Orave japonskí hostia navštívili Oravské etnografické múzeum v Hornnej Zubrici a stretli sa v gminnom úrade v Jablonke s oravským vójtom.

Samozrejme, hlavným bodom v programe ich pobytu na Orave bolo vstúpenie na scéne jablonského amfiteátra, ktoré sa uskutočnilo 6. augusta. Japonské deti vystupovali striedavo s detským folklórny súborom z Privarovsky. Okrem japonského folklóru predstavili i program pri-

pravnený na podklade európskej, v tom i poľskej hudby. Za pekné vystúpenie japonské deti dostali od riaditeľa Gminného kultúrneho strediska v Jablonke regionálne odznaky a vedenie súboru tradičný oravský pasiersky zvonec.

Na záver pobytu japonského súboru na Orave sa pri Babej hore konalo spoločné stretnutie pri vatre, kde sa pri pečených klobásach a aromatickej japonskej sake uvažovalo o ďalšej spolupráci a vzájomnej výmeni a v tomto kontexte i o prípadnej ceste oravských detí do Japonska. Možno len želať, aby sa tieto zámery oravských detí a kultúrnych činiteľov splnili.

* * * *

Deň pred vystúpením japonského súboru sa v Jablonke udiala ďalšia významná udalosť. Na scéne tunajšieho amfiteátra sa po prvý raz odbojavavala sv. omša venovaná mladým účastníkom letných prázdnin, ktorí sa prišli zrekreovať na Oravu.

EUGEN MIŠINEC

Spoločné vystúpenie japonského a veľkolipnického súboru. Snímka: A. Krzewniak

Zelovská setkání

POKRAČOVÁNÍ ZE STR. 4

Polsku, v čem by jim mohlo pomoci. Položili rovněž otázku, jakým způsobem by oni, Zelované, mohli přispět k polsko-česko-slovenskému sblížení.

Námestek ředitele Československého kulturního a informačního střediska Jindřich Jirásek stručně seznámil přítomné s rozvojem demokratizačních procesů v Československu a zdůraznil, že stará vlast na své krajany nezapomíná. Krajané mohou vždy počítat s rozsáhlou spoluprací se Střediskem. Také podotkl, že se otázka styku s Československem brzy vyřeší; budou-li odstraněny některé ekonomické problémy, bude jistě otevřen t.z.v. malý pohraniční styk a později snad i obnovena turistická konvence. Jak se však ukázalo, není to tak jednoduché.

Představitelka Teritoriálního oddělení ČSÚZ Jiřina Húlková přítomným oznámila, že Československý ústav zahraniční hodlá rozvíjet širokou spolupráci s krajanskými organizacemi a středisky v cizině. Plánuje se m.j. organizování táborů pro děti v ČSFR,

zásobování krajanů českými knihami a časopisy, pomoc při organizování zájezdů pro dospělé a pod.

Dlouho trvala tato zajímavá a tématicky různorodá beseda. Zazněla v ní i obava krajanů před budoucností, zdali se budou i nadále setkávat s náboženskou a národnostní tolerancí, zdali si zachovají příslušné jím místo ve společnosti Zelova, města, které založili. Přejí si také navázat bližší styky s nějakou konkrétní obcí, městečkem nebo podnikem v Československu, protože dosud byli od staré vlasti izolováni. Obavy se střídaly s optimismem, vždyť život plyne dále a optimistický vyzněl i závěr besedy, kterou ukončila — jinak být ani nemohlo — společně zapívaná stará česká písnička Šly panenky silnici...

Po obědě a krátké prohlídce paměti hodnosti města začala v Zelově druhá část akce, kterou krajané připravili pro všechny občany města. Na scéně stojící v malebném prostředí za budovou místního hasičského sboru začal koncert, na kterém nejdříve vystoupily děti z místního kulturního domu s hezkým tanecně-zpěváckým programem.

Potom se přítomným představila vynikající dechová hudba Dolanka pod vedením kapelníka Františka Pavlíka. Působí při Sdruženém klubu Letiškovice u Kyjova a jak nám řekl jeho ředitel Tomáš Števuliak, patří k nejlepším dechovkám v Čechách. Skutečně, dechovka vystupující jednak v krásných slováckých krojích, jednak v civilních oblecích, tuto pověst plně potvrdila. Předvedla široké spektrum skladeb z Moravského Slovácka, kolébky českých dechovek. Cetně

skladby provázel překrásný zpěv sólistek. Vystoupení se velmi líbilo a proto není divu, že četní diváci odměnili umělce bouřlivým potleskem. Dodejme ještě, že tato mladá dechovka založená před šesti lety (průměrný věk 23 let) zaznamenala již několik úspěchů na různých festivalech a je finalistkou letošní soutěže o Zlatou křídlovku v Hodoníně.

Po koncertě se v budově hasičského sboru konalo ještě jedno významné setkání. S krajanským aktivem si přišli pohovořit představitelé městských orgánů v čele s primátorem Zelova Jerzym Józwiakiem, předsedkyní městské samosprávy Elžbieta Dobroszczykovou a velitelem hasičského sboru Jerzym Dobrosiem.

Na setkání primátor seznámil přítomné s nejbližšími plány rozvoje města a vyjádřil rovněž uznání zelovským krajanům za aktívni spoluúčast v kulturním a hospodářském dění Zelova. Zdůraznil také, že právě zde v Zelově žijí představitelé české menšiny, zakladatelé města a jeho tkalcovských tradic. Současně vyslovil přesvědčení, že stejně jako dosud. Česi a Poláci v Zelově budou nadále svorně žít a společně přispívat k rozvoji města. Dodejme ještě, že k neaktivnějším členům nové samosprávy Zelova patří krajan Edmund Grigel, člen obvodního výboru naší Společnosti.

Zelovská akce byla skutečně úspěšná. Končila ji lidová veselice, na které do pozdních hodin vyhrávala znamenitá dechovka Dolanka.

JÁN ŠPERNOVÁ

Darované roky

V jeden surový zimný deň, keď mrzlo tak, že praskalo drevo a pukali kamene, vybrali sa kôň, vôl a pes k človeku a zaklopali mu na dvere.

— Kto to klope? — opýtal sa človek.

— To sú my: kôň, vôl a pes.

— Čo chceete?

— Chceme sa zohriať pri tvojom kozube. Ak nám neotvoríš, zamrzneš.

Človek otvoril dvere a zvieratá vošli dnu. Posadali si okolo kozuba, kde praskal veselý ohník, a dobre sa zohriali. Človek bol dobroprajný. Pobral sa do komory a odtiaľ priniesol pohostenie. Pre koňa mericu osva, pre vola otruby a pre psa veľký kraječ chleba.

— Zajedzte si! — ponúkal ich a aj on sa usadil ku kozubu a ustarostne si podoprel hlavu.

Hosťia sa najedli a opýtali sa žičlivého domáceho, čo ho trápi.

— Všetky vymerané roky mi už minuli a musím umrieť, — odvetil domáci. — Ved' viete, že každý dostal do vienka rovnaký počet rokov — toľko mravec, toľko aj fava a toľko aj človek.

Kôň, vôl a pes sa na seba pozreli a začali si niečo šepkať.

— Počuj, — obrátil sa po chvíli kôň, — ak chceš, dáme ti z našich rokov. My si necháme iba po desať. Viac nám netreba.

— Akože by som nechcel! — potešíl sa človek. — Podte a podpište sa tu.

Podpisali dohodu a človek dostal zvyšok rokov od koňa, vola a psa. Konskí roky pridal k svojim mladým rokom, preto sú mladí ľudia bujari, neskrotní a obratní ako kone. Volove roky pridal človek k zrelému veku — preto dospelí ľudia pracujú pomaly, rozvážne a vytrvalo ako voly. Na staré kolená si človek nechal psie roky. Preto sú starí ľudia trochu srdití a mrznutí, ale zato lipnú k domu ako psy.

Bulharská ľudová rozprávka

ALOIS MIKULKA

Akrobaté

Když se v letu pustím hrazdy, všichni myslí, že už navždy, a povzdychnou: „Nebožák.“ Já však letím jako pták.

Letím, letíš, letíme, do očí si hledíme. Zachyť v letu moji dlaň, trošinku té rozhoupám — a zase zpět do daleka, kde mě prázdná hrazda čeká, zhoupnutí, dva přemety, svět je v ticho zakletý — a jsem zpět u kamaráda, ten pohladi moje záda.

Usmějí se cirkusáci, zdola potlesk zaburáci.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje vynikajúceho českého športovca, mnoho rokov najlepšieho profesionálneho tenistu na svete. V súčasnosti je na 2.-3. priečke. Vyhrával desiatky turnajov, získal milióny, len jeden turnaj sa mu nepodarilo vyhrať — Wimbledom. No stále verí, že raz aj tam zvíťazi. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * * *
V Živote č. 389/90 sme uverejnili snímku Karla Gotta. Knihy vyžrebovali: Anna Stachuláková z Jablonky, Dorota Lukášová z Krempech, Cecília Cervasová z Novej Belej, Kinga Šoltýsová z Vyšných Lapšov, Agneša Rusnáková z Jurgova a Renáta Kapková z Nedece.

JÁN SMREK

V zime

Zima je a kvietky zládoveli všetky, mne pre teba, mamička, chýba čerstvá ružička!

Mám snáď preto plakat, či do leta čakať? Nie — bozkám ťa na líčka, hned sú samá ružička!

MY SME MALÍ VINŠOVNÍCI

eselo Hudba a text ALOJZ ČOBEJ

1 My sme malí vinšovníci, vinšujeme vám:

nech sa splnia túžby detí, o-teckov i mám!

No a ešte nech sté zdraví celý dl-hý rok!

zo srdca vám vinšu-je-me všetkým vospolok.

2. My sme malí vinšovníci, nevysmejte nás!

Budete mať viacej šťastia ako doteraz.

A ked' zvonce novoročné zazvonia bim-bam:
šťastný rok a dobré zdravie vinšujeme vám!

JUBILANT

PELE

Prednedávnom sme mali možnosť sledovať prenos zo stretnutia Brazílie s mužstvom sveta, usporiadaneho pri príležitosti 50. narodenín vari najlepšieho a najslávnejšieho futbalistu Peleho. Jubilant, pravdaže, hral prvý polčas za Brazíliu, a ako sme videli — veľmi pekne. Poznamenajme, že v reprezentácii hral — 93-krát a streli 79 gólov. Je jediným futbalistom, ktorý získal tri tituly majstra sveta (1958, 1962, 1970). Za 21 rokov aktívnej činnosti zohral spolu 1363 zápasov, v ktorých dal 1281 gólov. Po celý čas hral v jedinom klube FC Santos, v ktorom zanedlho nastúpi ako brankár aj jeho syn Edinho. Na snímke: jubilant Pele s bývalou miss Brazílie Flaviou Cavalcantovou.

Co nám povídá knoflík od televizoru

Zlobí vás někdy knoflík od televizoru? Samosebou, že zlobí. Však on se taky umí náramně rozčilit. Přál bych vám, abyste ho jednou slyšeli. Právě teď přímo zúří:

„A jak by ne! Zmáčknete mne, posadíte se a koukáte. Prosím, od toho tu jsem, abyste se mohli koukat. Ale vy jenom koukáte, chroupete buráky a nic víc. Vůbec se nedivíte, jak to, že můžete něco vidět. Jaké vlnobití se rozpolatalo v éteru a jak důmyslně se pak sešlovalo do rádka na vaši obrazovce, aby vás mohl pozdravit Večeřníček.

Bereťte, kamarádi, všechno tak samozřejmě, že mě to zlobí. Otočíte vypínačem, a rozsvítí se světlo. Zmáčknete knoflík, a spustí rádio. V rádiu hraje někdo krásně na piáno, ale vy klap — a vypnete to. Kolem vás samý zázrak, samý dív, a vy jenom klofáte do knoflíků jako slepice. A protože nás knoflíků je pořád více, bojíme se, kamarádi, abyste si jednou nemysleli, že na knoflíky může být všecko. Klap — a začne pršet. Klap — a bude hezky. Klap — a budeme spolu kamarádit. Klap — a všechno zase vypneme.

Mám taky strach, že se nebudeš něčemu divit. Ani cestě na měsíc, výletu na Mars, ani kopretině. A jestli nebudeš zvědaví, pak nikdy nevymyslít žárovku, neobjevíte Ameriku, neuděláte automobil, plachetnice, ale ani pořádný knoflík. Nenaučíte se hrát na piáno, na housle, na kytařu, dokonce ani na foukací harmoniku.

Tohle všechno jsem vám chtěl tedy říct, a dobré si to zapíšte za uši. A také si pamatujte: Když zlobím, tak jenom proto, abyste si nemysleli, že na všechno stačíte jedním prstem.“

Uf, ten nám to dal! Knoflík od televizoru! Ale my ho zmáčkeme, a uvidíte, jak bude poslouchat. Cože, už zase zlobí? Takový obyčejný knoflík. Samosebou, že obyčejný. Ale co ted?

JOSEF BRABEC

FRANTIŠEK HRUBÍN

Vianoce

Vianoce, Vianoce,
kdeľ rýb sa trepoce,
pod ľadom si pláva, lita.
A to nedokáže dieťa.

Kapor, kapor kapríček,
viem, že rád máš rybniček.
Aj mne s mamou dobre býva,
keď mi chrbát poumýva.

Ved i ja už v pohode
viem sa hádzať vo vode,
keď je v riečke letný zhon

a keď pália slinka lúče —
mamka ma však chytí rúče,
ako rybu fahá von.

HVIEZDY SVETOVEJ ESTRÁDY

Quireboys

Bolo to pred piatimi rokmi, keď mladý hudobník George Spike spolu s gitaristom Guy Bailyom založili kapelu, o ktorej sa dnes hovorí, že je to kapela 90. rokov. Nazvali ju Quireboys, a spočiatku vychádzali z repertoáru slávneho Boba Marleyho. Samozrejme, kapela svojím štýlom reggae mala veľmi ďaleko od plnokrvného rock'n'rollu dnešných Quireboys, ktorých zostavu tvoria ešte: hráč na klavesové nástroje Chris Johnston, bubeník Nick Connel a basgitarista Nigel Mogg.

Začiatok nemali ľahký. Po troch rokoch existencie sa kapela mohla pochváliť iba tým, že so svojím programom, zostaveným čiastočne z piesní skupiny The Faces a čiastočne Rolling Stones, vystúpili v desiatkach rôznych

klubov v celej Veľkej Británii, čo vôbec nezodpovedalo ctižiačstvu „Šarvancov“, ako by sa dalo preložiť názov Quireboys. Po čase prijali aj druhého gitaristu Gingera, no novofa im to pomohlo.

Konečne v r. 1988 sa situácia začala meniť. Spolu s Guns n'Roses vystúpili na koncerte v londýnskej Mekke metalu — divadle Hammersmith Odeon, kde sa zapáčili, podobne ako neskôr na festivale v Readingu. To im umožnilo vycestovať na koncerty do Kalifornie, kde na skutočný úspech museli čakať až dva roky. Vyddali tam aj svoju prvé dlho-hrajúcu platňu, ktorú najprv avizovali také hity ako 7 O'Clock, ako aj Hey You, no a zvýšená koncertná aktivita — už pri zapinenom hľadisku. Nemožno sa preto ani veľmi čudovať, že keď sa v predajniach objavil ich album A Bit Of What You Fancy (kúsok toho, čo fa poteší), obsadil v rebríčku najlepších dlho-hrajúcich platní hned piate miesto. Treba poznámenať, že album

Vločka — skočka

Bola raz jedna neposledná vločka.

A vločky volali ju

Vločka — skočka.

Bola to krásna vločka — okatá

a bola ešte krásne vlasa — vlasatá;

Chytili milú vločku v Holíči

velavážení majstri holiči.

Odstrihli jej kúsok vláskov,

skryli do vačku,

aby aj deti z Holíča

mali — na sánkováčku.

VESELO SO ŽIVOTOM

ČO JE TO?

Učiteľ: — Teplom sa veci roztažajú, zimou skracujú.

Uveď príklad...

Jožinko: — Prosím, prázdniny!

Na salaši sa pytia turista baču:

— Ako sa najrýchlejšie dostanem na tamtem kopci?

— Keď za vami pustím môjho

Dunča...

Čo sa dáva na psa, aby nepohrázol?

(rozop)

Prečo pes šteká?

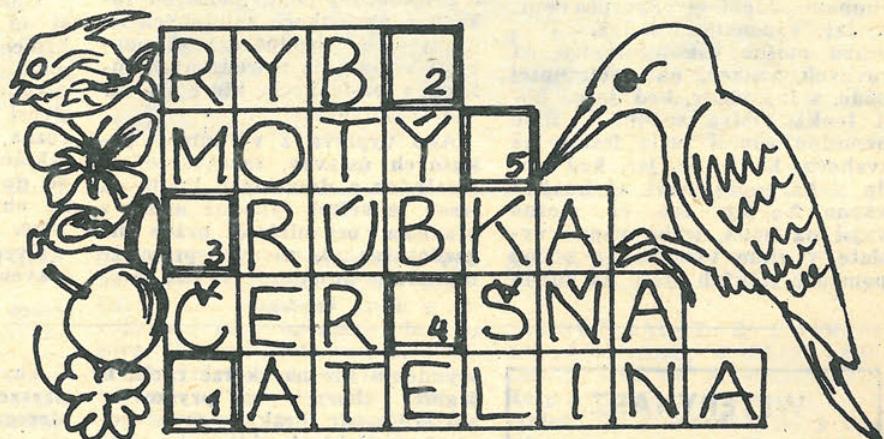
(tirovoh eiven obeL)

Nerozumie abecede. Prečíta len:

Bé-bé, bé-bé!

Čo je to?

(acvo)

Písmenká ochoreli. Kto ich vylieči?

Vylúštenú križovku, vystrihnite a zašlite na adresu redakcie (nezabudnite uviesť svoj vek). Výhercom pošleme slovenské knihy.

okrem už spomínaných hitov obsahuje aj také znamenité skladby ako Man On The Loose, Long Time Coming, prekrásnu baladu I don't Love You Anymore a jednu z najlepších piesní Whipping Man.

Quireboys, ako sme už spomenuli, hrajú rýchlú rockovú hudbu, trochu na spôsob slávnych

Rolling Stonesov, no jednako sú iní. Ich nesmierne živá muzika, energia a akýsi nefinevnateľný šarm spôsobuje, že patria k najväčším objavom tohto desaťročia. V poslednom období sú veľmi zaneprázdnení, koncertujú a nahrávajú. Zanedlho má im vyjsť nová platňa, na ktorú čakajú tisíce obdivovateľov. (jš)

Hnojenie na jeseň a v zime

Na jeseň možno vykonať tri základné hnojenia jarín: vápne, pôdy, hnojenie maštaľným hnojom a siatí fosforečných a draselných hnojív.

Všetky tieto úkony je najlepšie spojiť s pestovateľskými prácam pripadajúcimi na jesennozimné obdobie. Najmä na poliach určených na pestovanie cukrovej repy treba tieto tri druhy hnojenia nevyhnutne uskutočniť. V prvom rade treba pole vŕpiť, potom prinajmenšom pomocou fažkých brán zmiešať hnojivové vápno s pôdou. Po dvoch týždňoch možno vysiať fosforečné a draselné hnojivá. Príamo na vysiate fosforečné a draselné hnojivá by sa malo vyviezť maštaľný hnoj a to všetko začiat.

Podobne možno pripraviť pôdu určenú pre zemiaky. Tu však musíme pamätať, že pri pestovaní zemiakov sa najčastejšie nepoužíva hnojivové vápno.

V zime možno tak tiež urobiť niektoré hnojivové práce. Závisle od agrotechnických podmienok, v zimnom období sa odporúča napr. vysiať vápenaté hnojivá. Túto prácu možno uskutočniť len na rovnych poliach, na zamrznutej pôde, a iba vtedy, keď je na poli tenká vrstva snehu. V zime nemožno vŕpiť polia ležiace na svahoch, keďže na jar, keď voda steká, môže zmyť aj hnojivé vápno. Na jar, len čo možno vysiate na polia, treba vápno vysiate v zime vymiešať s pôdou pomocou fažkých brán. Až potom

možno vysiať fosforečné a draselné hnojivá.

V niektorých prípadoch je opodstatnené opačný postup, t.j. v zime na rovnych poliach, keď vrstva snehu nie je väčšia ako 110 cm, možno vysiať fosforečné a draselné hnojivá určené pod jarnej rastliny. Skoro na jar treba pole brániť fažkými bránami, potom vysiať vápenaté hnojivá a uskutočniť plytkú orbu. Tento agrotechnický variant je správny na tých poliach, na ktorých sa na jar odporúča plytkú orbu. V mnohých prípadoch sa polia všbec nemusí vŕpiť. Vtedy vec je jednoduchá. Za priznivých podmienok, teda keď je pôda zamrznutá a neleží na nej sneh, vysievame draselné a fosforečné hnojivá. Na fažkých pôdach tento úkon možno robiť od skorej zimy až do jari. Na ľahkých pôdach je lepšie, keď túto prácu vykonáme koncom zimy. Ide o menšie vymývanie draslika z pôdy, čo sa uskutočnuje počas veľkých zrážok.

Hnojenie v zime možno robiť len na ornej pôde alebo na lúkach a pasienkoch založených na ornej pôde. Neodporúča sa používať v zime na prirodzených lúkach a pasienkoch, ktoré na jar zaplavuje voda.

Ako vyplýva z výskumov pokusných ústavov, zaorávanie fosforečných a draselných hnojív na jeseň je veľmi výhodné nielen z hľadiska organizácie práce na gázdovstve, ale zároveň preto, že umožňuje dosiahnuť vyššiu úro-

du jačmeňa a jarnej pšenice (asi o 1,5 q z ha), keďže hnojivá sú vtedy lepšie využité.

Uroven hnojenia je závislá od kvality pôdy, plánovanej úrody, ako aj pôdného komplexu. Pri správnej hnojivovej ekonomike by dávky hnojiv malí byť tak vysoké, aby prispievali k systematickému zlepšeniu pôdných zložiek. Teda množstvo vysievanych hnojiv malo by byť také, aby krylo požiadavky rastlín a aspoň vyrovnať straty spôsobené vyplachovaním zložiek z obrobanej vrstvy pôdy.

NAJPRODUKTÍV- NEJSIE OVCE

Eudia dojili ovce už v ranom staroveku, keď ešte nepoznali dojenie kráv. Ovce sa dojí najčastejšie v horských oblastiach, kde ovce využívajú prirodzené pastviny. Ako vyplýva z mnohých výskumov, dojenie nemá záporný vplyv na produku vlny, ale prispieva k zvýšeniu rentability ich chovu.

Ovce mlieko v porovnaní s kravským obsahuje o 50 per. viacej tuku, o 40 perc. viacej bielkovín a asi 15 perc. viacej popola. Zato menej obsahuje vody a mliečneho cukru.

Množstvo mlieka a tuku závisí od druhu oviec, spôsobu ich kŕmenia a od toho, či mlieko pochádza zo začiatocného alebo neskoršieho obdobia laktácie. Dojivoz oviec jednotlivých rás je rôzna a pohybuje sa v období laktácie (trvá asi 200 dní) od 90 do 600 kg mlieka. Rôzny je aj obsah tuku — od 5 do 11 perc.

Ovce sa dojí obvykle po odstavení jahniat. Trvá to priemer-

ne 100 — 120 dní. V priebehu laktácie sa zmenšuje obsah mlieka a stúpa obsah tuku.

K ovciam s najvyššou dojivosťou na svete patria frízske ovce, ktoré v období laktácie dávajú priemerne 600 kg mlieka so 6,5 perc. obsahom tuku. Od poľských oviec po odstavení jahniat ziskavame priemerne vyše 50 kg mlieko zo 7 perc. obsahom tuku.

NAJLEPŠÍ HNOJ

Ovčí hnoj sa považuje za najhodnotnejší. Totiž v porovnaní s hnojom pochádzajúcim od iných zvierat obsahuje najviac organických látok, dusíka a draslíka. Ovčí hnoj je suchý, rýchlo sa rozkladá a má zahrievacie vlastnosti. Je mimoriadne cenný na fažkých pôdach, najmä stredných. Keď ho zmiešame s dobytčím hnojom, hodí sa aj na ľahšie pôdy.

Cím intenzívnejšie sú ovce kŕmené, tým lepší hnoj produkujú. Možno konštatovať, že za rok od jednej ovce z potomstvom ziskavame asi tonu sfermentovaného hnoja. Na gazdovstvách, kde sa ovce kotia neskoro na jeseň, sa produkuje značne viac a kvalitnejšieho hnoja ako tam, kde sa ovce kotia skoro na jar.

Veľký vplyv na kvalitu hnoja má stielka. Najlepšia je stielka, ktorá tvorí mäkký a zdravý podklad pre ovce. Ľahko sa mieša s výkalmi, vstreba veľké množstvo moču, spôsobuje rovnomerne rozkladanie sa hnoja a predchadza väčším stratám zložiek obsiahnutých v hnoji. Teda najlepšia na stielku je obilná slama, dlhá asi 30 cm. Lepšie využitie slamy a žiaduce dĺžku stielky možno dosiahnuť vtedy, keď slamu dávame ovciam na noc na žranie.

WETERYNARZ

PRYSZCZYCA OWIEC

Jest to choroba bardzo zaraźliwa. Chorują na nią wszystkie zwierzęta racicowe, to jest bydło, owce, kozy i świnie. Przyczęna choroba jest zarazek zwany wirusem. Zakażenie następuje przez stykanie się zwierząt chorych ze zdrowymi, przez spożywanie zakażonej karmy, picie zakażonej wody, przebywanie w zakażonym pomieszczeniu. Wszystkie zwierzęta, a także i ludzie, mogą bardzo łatwo przenieść pryszczycę z zakażonego gospodarstwa do zdrowego. Duże straty powoduje pryszczycę w okresie ciąży, lub w okresie karmienia młodych, gdy jagnięta zarażają się pryszczycą ssąc chore matki, a zwierzęta ciężarne są znacznie mniej odporne na tę chorobę. Pierwszym objawem u owiec jest zacerwienie i obrzęk skóry kórny racic i skóry w szparze międzyracicznej. Potem powstają pęcherze, które wkrótce przekształcają się we wrzody. Zwierzęta są smutne, nie mają apetytu i bardzo chudną. Chorye owce przeważnie leżą, a chodząc bardzo kuleją. Czasem racice zupełnie odpadają. U owiec pęcherze pryszczycowe rzadziej występują na nogach, dziąsłach, językach, kóre, do których trzeba wezwać.

wymieniu niż na skórze racic. U jagniąt chorych na pryszczycę stwierdza się brak apetytu, gorączkę, osłabienie, biegunkę, niekiedy wzdęcie.

Jagnięta przechodzą pryszczycę bardzo cięko, najczęściej kończy się ona u nich śmiercią. Pryszczycę u owiec łatwo pomylić z zanokcią. Zdarzają się wypadki, že zwierzę choruje jednocześnie na zanokcię i pryszczycę. Hodowca obowiązany jest zgłosić do leczniczy každý wypadek zachorowania lub podejrzenie o tą chorobę. Chorym zwierzętom należy posiadać obficie czystą i suchą ściółkę, oraz podawać miękką paszę. W wypadku schorzenia racic należy najpierw oczyścić je z brudu, potem rany przemyć roztworem lizolu (1–2 lizyki stołowe na 1 litr wody), a następnie smarować tłuszczem niesolonym. Jeżeli na skórze racic są owrzodenia, przesypane się je sproszkowanym węglem drzewnym lub smaruje grubą warstwą maści cynkowej i tranowej. Przy schorzeniu jamy ustnej przemywa się ją fioletoworóżowym roztworem nadmanganianu potasu lub odwarem z kory dębowej. W razie owrzodzenia na wymienionu smaruje się je roztworem kwasu borowego lub także maścią cynkową albo tranową. Chorye wymię należą dobrze i ostrożnie zdjąć. Dalsze wskazówki dotyczące leczenia chorych zwierząt poda lekarz, którego trzeba wezwać.

Aby zapobiec przenoszeniu się pryszczycy, należy surowo przestrzegać przepisów odnoszących się do postępowania w zakażonym pryszczycą gospodarstwie, oraz nie wypuszczać zwierząt na pastwiska, gdzie pasły się chorze sztuki. A w zapowietrzonym gospodarstwie należy możliwie często przeprowadzać odkażanie pomieszczeń roztworem sody żarnej, nawóz spod chorych zwierząt układą się w przyzmy w celu samoodkażenia.

MIĘŚNIOCHWAT U KONI

Zwany jest też chorobą poświąteczną. Przyczyny tej choroby nie są dotychczas dokładnie znane. Choroba występuje po dłuższym odpoczynku konia pozbawionego w tym czasie ruchu i żywionego dużymi ilościami pasz treściowych, użytego potem od razu do ciężkiej pracy — szczególnie w chłodnej porze roku i w niepogodę. Mięśniochwat powstaje najczęściej u ciężkich koni obficie karmionych. Zachorowaniu sprzyjają zbyt ciepłe, nie wietrzne, duszne stajnie. Pierwsze objawy mięśniochwartu występują wkrótce po użyciu konia do pracy. Koń obficie poci się, z trudnością porusza tylnymi nogami, chód jego staje się sztywny. Zmuszany do dalszego ruchu, pada na ziemię i nie może się podnieść.

Mięśnie zadu, a zwłaszcza krzyże, są silnie napięte i twarde. Chory koń szybko oddycha, z trudnością oddaje mocz, który ma barwę czerwoną, ciemnoczerwoną lub czerwioną. W takim wypadku trzeba jak najszybcie wezwać lekarza, gdyż dobre wyniki daje tylko leczenie od początku choroby. Konia umieszcza się w suchej, ciepłej stajni na obfitej ściółce i okrywa ciepłą deską. Jeśli koń zachoruje w drodze, należy niezwłocznie wprowadzić go do najbliższej stajni. Do czasu przybycia lekarza trzeba zapobiec koniowi miękkie legowisko i robić w okolicy krzyża i pośladków ciepłe okłady lub natrzeć spirytusem denaturowanym i ciepło okryć. Okład rozgrzewający robi się z kawałka płotna zmoczonego ciepłą wodą lub ciepłą z dodatkiem spirytusu. Po wyciągnięciu płotu przykłada się w odpowiednie miejsce, pokrywa kawałkiem folii a na wierzch kładzie się gruba deską. W zapobieganiu trzeba przestrzegać, aby w okresie kilkudniowych przerw w pracy zmniejszać do połowy ilość zadanego paszy treściowej, a konia codziennie przeprowadzać. Po kilkudniowej przerwie w pracy konia używa się najpierw do leższych robót.

H. MĄCZKA

PRAKTIČKÝM ŽENÁM ponúkame tkaniny vlnené a zmesových kvalít. Príjemne hrejú, sú mäkké a vhodné na nosenie na každý deň. Zostáva biela a čierna v kombinácii s červenou a sivou. Ale zrelým ženám veľmi pristanú i pastelové tóny. Celkovému rázu oblečenia prispôsobujeme i módne doplnky a obuv.

SPOLOČENSKÝ VEČIEROK s priateľmi a prijemnou atmosférou spestrí naše bežné pracovné dni. Niektoré ženy siahnu po vyskúšaných osvedčených šatách, iné chcú prekvapíť novým oblečením. Pre ne sú vhodné dvojdiele až trojdiele komplety poskytujúce viaceru obmien. Čierny rebrový úplet je vhodný na šaty tvarované na telo, zvýrazňujúce všetky prednosti ženskej postavy. Šaty sú doplnené kabátikom so šosikom z luxexového úpletu, ktorý je ozdobený flitrami. Flitri sú použité aj na tvarovaných, strihovo jednoduchých, no efektívnych šatách. Z úpletu, pretekávaného medenou luxexovou nitou je splývavá kombinéza, ktorá má na zadnom diele hlboký výstrih.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED

ŠTEDROVEČERNÁ POLIEVKA. Rozpočet: 100 g masla, 100 g zeleru, 50 g petržlenu, 50 g mrkví, 2 kaprie hlavy, 2 chvosty, 1 očielená rybka (plotica, belica) 250 g vnútorností z kapra, mleté čierne korenín, d'umbier, strúčok cestnaku, soľ, petržlenová vnať, lyžica mýky, lyžica sterilizovaného hrášku, lyžica mrkví, 1,5 lit. vody.

Hlavy, chvosty a rybku povaríme 20 minút v osolenej vode. Pridáme koreňovú zeleninu, nastrúhanú a predpečenú na mase a varíme 30 minút. Precedime, prelisujeme, vhodíme nadrobno pokrájané vnútornosti, okoreníme zahustíme múkou rozmišanou v troche vody a po desiatich minútach varu podávame so sterilizovaným hrachom a mrkvou.

KRÁLOVSKÝ KAPOR. Rozpočet: 4 porcie kapra, 3 dl prírodného bieleho vína, 100 g masla, soľ.

Omáčka: 300 g menej hodnotného kaprieho mäsa, lyžica bieleho vína, 3 žltka, muškátový kvet, štipka sušenej šalvie, soľ.

Porcie kapra zbavíme kože a na noc namočíme do vína. Osu-

síme ich, osolíme a z oboch strán prudko opečieme na masle.

Menej hodnotné kaprie mäso (napríklad len hlavy a kostí) varíme pol hodiny v pol litri osolenej vody. Vývar sedíme, ochutáme muškátovým kvetom, sušenou šalviou, vínom a pridáme rozšľahané žltka. Omáčku miestame do zhustnutia. Porcie kapra polejeme omáčkou a podávame s pečivom.

ŠAMPIŇONY S VAJCAMI. Rozpočet: 400 g čerstvých šampiňonov, citrónová šťava, 50 g masla, soľ, mleté čierne korenín, 4 vajcia.

Očistené šampiňony olúpeme, opakneme v studenej vode, pokvapkáme citrónovou šťavou a necháme chvíľu odlezať. Potom ich pokrájame na plátky, dáme na roztopené maslo a dusíme. Keď sa voda vydusi, pridáme soľ, mleté čierne korenín, vajcia a za stáleho miešania necháme zhustniť.

Podávame hned, lebo huby sa nemajú zohrievať.

LAHODKOVÉ REZY. Rozpočet: 4 vajcia, 80 g jemného kryštálového cukru, citrónová šťava a kôra, 80 g hrubej mýky, 60 g masla, tuk a hrubá múka na vymästenie a vysypanie plechu, ríbezľový alebo marhuľový lekvár, šťahačka, olúpané mandle.

Žltka, cukor, trocha citrónovej šťavy a postrúhanej kôry vymiešame dohusta. Z bielkov ušľaháme tuhý sneh a spolu s mûkou a roztopeným vyhladnutým mas-

lom ho zláhka primiešame k vymiešaným žltkom. Cesto roztrietme na vymostený plech a vo vyhriatej rúre upečieme do ružova. Upečené cesto rozrezeme po dĺžke, jeden diel natrieme lekvárom, priložíme druhý diel a pokrájame na rezy, ktoré ozdobíme šťahačkou, olúpanými mandľami.

PLZEŇSKÁ VEPŘOVÁ ROLADA. Rozpočet: 800 g vepřového pleca, 2 lžice kečupu, 1 vejce, 2 sterilované okurky, pôl sklenky piva, 2 cibule, 1 lžice hladké mouky, olej, nové koření, pepř, sůl.

Z vepřového plecka odřízneme 200 g a ze zbylého masa utvoríme plát, ktorý naklepeme paličkou, osolíme a opepríme. Odříznuté maso semelieme na masovém strojku, s vodou a solí promicháme a navršíme do stredu plátu. Na mleté maso vložíme prekrojené vejce natvrdo a na nudle nakrájenou okurku. Pak zabalíme a upevníme motouzem alebo režnou nití. Vložíme na pekáč s olejom a pokrájenou cibuli, pridáme nové koření a pečeme v horké troubě domékka. Měkkou rozmádavou vyjmeme, výpek zaprášíme moukou a po zasmahaní zalijeme vodou, pridáme kečup a pivo. Šťavu prováříme, dosolíme a přecedíme přes jemný sedník. Z masa odstraníme motouz a krájíme na plátky.

Vhodnou prílohou je bramborová kaše alebo vařené brambory a ako doplnok zeleninový salát.

SALÁTY

SÝROVÝ SALÁT Z EMENTÁLU, ANANASU, JABLEK, CELELU, MRKVÍ A MAJONÉZY. Rozpočet: 250 g ementálu, 150 g jablek, 150 g ananasu, 100 g sterilovaného celeru, 150 g mrkví, 150 g majonézy, citrónová šťava

Ementál nastrouháme na hrubém struhadle, pridáme okapany a na kostičky nakrájený ananas, na kostičky nakrájenou syrovou mrkvou, oloupaná a na hrubo nastrouhaná jablka, na kostičky nakrájený celer, vše promicháme, podle chuti okyselíme a vymícháme majonézu. Necháme vychladit. Podáváme v miskách ozdobený kostičkami ananasu. Jako príloha — piškoty, pečivo, sušenky.

SÝROVÝ SALÁT Z EMENTÁLU, ŠUNKY, VAJEC A MARIÁNDY. Rozpočet: 250 g ementálu, 250 g šunky, 3 natvrdo vařená vejce, 150 g oleja, 30 g struhané cibule, 20 g hořčice, 100–150 ml octa 4%, sůl, cukr, mletá paprika, petrželka.

Ementál a šunku nakrájíme na kostičky, pridáme rozsekaná vejce a vše lehce promicháme. V hrnečku smícháme olej, struhanou cibulou, hořčici, oct, podle chuti cukr, sůl a papriku, nalieme na salát a promicháme. Necháme hodinu v chladu odležet. Před podáváním posypeme jemně nakrájenou zelenou petrželkou. Jako príloha — chléb, pečivo, slané tyčinky.

HVEZDY O NÁS

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Jeden z tvých snů se stane skutečností. Všechno začne zajímatou cestou, která ti přinese kontakty s novými, zajímavými lidmi. Na cestě ke splnění tvých nadějí se sice ještě vyskytnou určité překážky, ale jistě je překonáš. Musíš jen projevit trochu dobré vůle.

 VODNÁŘ
21.I.-18.II.

Začátek bude dobrý, ale později se situace může poněkud zkomplikovat. Jsi už tím všim unaven a někdy se ti zdá, že už déle nevydržíš. Budeš ještě potřebovat hodně trpělivosti, ale to, čeho můžeš dosáhnout, za to opravdu stojí. Nepřeceňuj překážky, žádná není tak neprekonatelná, jak se ti zdá.

 RYBY
19.II.-20.III.

Více klidu a ovládání. Přílišná upřímnost a otevřenosť nemusí vždycky přispívat k dobrým vztahům mezi lidmi. Takt a to-

lerance k druhým by ti pomohly získat spolehlivé spojence, které ve své situaci velmi potřebuješ. Nemusíš přece všechno udělat sám.

 BERAN
21.III.-20.IV.

Máš mnoho nových nápadů, které získají souhlas a podporu tvých přátel a spolupracovníků. Jejich uskutečnění upevní tvou osobní prestiž a autoritu a otevře před tebou nové možnosti. Rovněž finanční situace se zlepší a dovolí ti konečně domácí investice, které už dlouho plánuješ.

 BÝK
21.IV.-20.V.

Jednání, které vedeš v poslední době, se konečně příznivě končí. V poslední chvíli změníš své rozhodnutí, což ti některí budou mít za zlé, ale nakonec se ukáže, že máš pravdu. Neposlouchej rady falešných přátel, kteří jenom čekají na to, aby ti noha uklozila.

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Tvoje osoba vzbudí velký zájem a dostaneš mnoho pozvání. Oživený společenský život ti může přinést nejen osobní satisfakci, ale i upevnit tvé postavení v

práci. Mezi nově poznanými lidmi budou i takoví, jejichž pomoc ti může být potřebná.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Máš různé potíže, ale hlavně na tobě záleží, jak se jich zbabíš. Nenaříkej na jiné, nesnáze sázíš sám svou nespolehlivost. Budeš-li dobré plnit své povinnosti a dodržovat sliby, všechno se samo vyřeší a znova získáš důvěru a sympati okolí.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

Ukáže se, že tvoje obavy byly neopodstatněné. Osoba, na které ti velmi záleží, má k tobě hlbokou důvěru. Doceň to a snaž se ji nezklamat. Udělej konečně pořádek ve svém dost spletitém osobním životě, jinak ztratíš to, co je nejcennější, a také ublížíš jiným.

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Nevracej se tvrdohlavě ke starým plánům, sám víš, že jsou nevykonatelné. Máš kolem sebe mnoho možností, jak ukázat svou iniciativu, energii a pracovitost. Podobně ti rádi i starí dobrí přátelé, a věř, že mají pravdu,

správně oceňují situaci i tvé schopnosti.

 VÁHY
24.IX.-23.X.

Máš dobré výsledky, ale nemysli si, že to je už konec. Závist okolo ti způsobí ještě mnoho nepríjemností. Budeš potřebovat velké sebeovládání a důslednost, chceš-li závistníky přesvědčit, že za své úspěchy vděčíš jen vlastním schopnostem a práci.

 ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Cas rychle utíká, a to, co se dnes zdá být nerestitelným problémem, brzy přestane být důležité. Netrap se tím, co dnes přerůstá tvoje síly. Budeš-li se s tím potýkat, promarníš svou energii a ničeho nedosáhneš. Najdi si jiné pole působnosti, na němž můžeš ukázat, do doveď.

 STŘELEC
23.XI.-21.XII.

Po těžké práci přijde konečně čas na odpočinek. Věnuj ho přátelům a rodině, kterou jsi v poslední době zanedbával. Tvoje nejbližší mají sice pochopení pro tvou práci a povinnosti, ale tím spíše jsi jim dlužen trochu srdečnosti a pozornosti. Pomysli rovněž na své zdraví, ani ty nejsi ze železa.

NÁŠ TEST

Radi flirtujete?

Flirt je starou ako svet formou vzťahov medzi ženou a mužom. Niektory má erotické pozadie, ale najčastejšie je to spôsob ako možno overiť svoje osobné kúzlo. Ak chceš lepšie poznáť samého seba, zúčastni sa našej psychozábavy.

1. Dôveruješ svojim schopnostiam? áno — 5 b., nie — 0
2. Mohol by sa tento popis týkať teba: „Mám rád samotu a odlúčenosť. Najlepšie sa cítim keď som sám. Som veľmi kriticky vo voľbe priateľov: áno — 0, nie — 5
3. Rád športuješ alebo sleduješ športové podujatia? áno — 5, nie — 0
4. Fajčíš alebo si fajčí cigarety? áno 5, nie 0
5. Cítis potrebu vzbudzovať obdiv a uznanie svojím výzorom a obliečením? áno — 5, nie — 0
6. Chcel by si prečítať alebo si prečítať viac publikácií o sexualizme človeka? áno — 5, nie — 0
7. Mysliš si, že tvoje pohlavie značne prevyšuje hodnotu opačného pohlavia? áno — 5, nie — 0
8. Zahko nadvázuješ kontakty s osobou iného pohlavia? áno — 5, nie — 0
9. Ako, podľa teba, môže najlepšie stráviť nedeľu človek, ktorý ceľý týždeň pracuje? a) navštíviť výstavu maliarstva alebo ísi na koncert? — 0; b) s príjemnou osobou iného pohlavia osamote? — 5
10. Stáva sa, že kto si hovorí o tebe, že si bezstarostný, ľahkomyselný a veselý? áno — 5, nie — 0
11. Stáva sa ti často, že sa obzeráš za každou atraktívnu osobou iného pohlavia, skúmaš ju od hlavy po päty a rozmyšlaš, ako s ňou nadviazať styk? áno — 5, nie — 0
12. Mysliš si, žeby nás vzťah k osobam iného pohlavia mal byť normovaný: a) náboženskými prikazmi? — 0; b) ideálmi krásy a príjemnosti? — 5; c) hmotnými dôvodmi — 0
13. Príťahuje ma každý driečný muž (žena)? áno — 5, nie — 0
14. Máš rád spoločnosť takej osoby iného pohlavia, pri ktorej sa dobre čítis, ktorej sa môžeš zdôveriť, hoci tvoj manželský zväzok je dobrý? áno — 5, nie — 0
15. Rád počúvaš a rozprávaš v spoločnosti osôb iného pohlavia tzv. mastné erotické vtipy? áno — 5, nie 0
16. Mysliš si, že by si mohol chodiť skoro s každou osobou iného pohlavia — ak by si to veľmi chcel? áno — 5, nie — 0
17. Obdivovali ťa v detstve za tvoju krásu a úspechy: áno — 5, nie — 0
18. Obviňuješ iných, ak sa ti niečo nepodarí? áno — 5 nie — 0
19. Stáva sa ti, že v tlačenici rozprávaš historky, aby ťa iní počuli? áno — 5, nie — 0

20. Sprevádza väčšinu tvojho konania duch súťaženia? áno — 5, nie — 0.

AK SI DOSIAHOL OD 100 — 70 BODOV. Flirtovanie je jednou z tvojich veľkých vášní a je výrazom filozofie, že život treba užívať oddane a s nadšením. Svet je podľa teba miestom veselej zábavy. Príjemné pocity, aké sprevádzajú milé, nezávazné styky s osobami iného pohlavia, patria k podstatným cieľom tvого života. Okrem príjemného pocitu ti dáva sebaistotu a pocit bezpečnosti. Preto každá porážka v tejto oblasti môže byť pre ťedu katastrofou. Pouvažuj o tom a zmen, kým je ešte čas.

OD 65 DO 45 BODOV. Závisle od času a okolností stáva sa ti, že v tvojom živote sa objaví niečo, o čom sa hovorí ako o flirte. Stáva sa to zriedkavo, ale je to príjemné. Ale považuješ to však, správne, za veselú zábavu a incidentálnu vec. Voči osobám, ktoré stále flirtujú, si tolerantný.

OD 45 DO 0 BODOV. Si rozhodne proti flirtom. Pohrdáš a podceňuješ osoby, ktoré flirtujú a považuješ ich za primitívne, prázdné, bez hlbsích záujmov. Ty si ceníš opravdivé a vázne priateľstvo, hoci v skutočnosti neveríš, žeby medzi ženou a mužom mohli existovať také nepriamé formy relácií, ako priateľstvo a flirt. Neznáš grobianstvo a exaltáciu a flirt je pre ťa súhrnom týchto krokov.

SNÁŘ

se vám o:

Výhledu krásném a dalekém — štěstí a spokojenosť; omezeném — nejistá budoucnosť, mnoho překážek.
Vyhnanství — změna tvých poměrů
Vyhľadovéní — nemáš žádné přátele.
Výhodách — daleko to v životě přivedeš.
Vylomení zuba — obdržíš skličující zprávu.
Vynálezu — ztráta peněz.
Výprasku pro jiné — škodami se člověk učí; dostati výprask — těžké nedostatky v obchodě.
Výprodeji — utrpíš ztrátu v procesu.
Výrovi — chráni se před špatným okolím.
Výročním trhu — přijdeš do styku s mnoha lidmi.
Vyřezávání ze dřeva — dovedností získáš úspěch.
Výsměchu — budeš triumfovat nad svými nepřátele.
Výslechu vlastním — odkryješ krádež; vyslýchání jiných — prozradí své myšlenky.
Vysokém úřadě — neočekávaně velká událost.
Výšivkách — toužíš po zdánlivém lesku; na šatech — čest a výhody.
Vyrážec na vlastním těle — útoky na zdraví; na jiných — starosti.

POPOLUŠKA SPEVÁČKOU. Pochádza z Taranta v južnom Taliansku, z veľmi chudobnej rodiny. Ešte keď bola mladá, boso behala po uliciach Taranta a spievala. Mala prekrásny hlas — ostatne skoro všetci veľkí talianski speváci a speváčky pochádzajú práve z južnej časti Talianska.

Raz do Taranta pricestoval dievča už, Luigi, majiteľ reštaurácie v Ríme. Dospel k záveru, že mladučká Daniele Migliettabová tráti čas, keď sedí v malom provinčnom mestečku Taranto. Rozhodol sa, že ju vezme do Rima, aby mu pomohla v jeho podniku a snáď tam aj spievala. Začala teda spievať — a odvtedy podnik uja Luigihho bol plný zákazníkov, ktorí si cheeli vypočuť ako Daniele spieva. Už jej teda zaplatil hodiny spievu a zanedlho dievča nahralo svoju prvé gramofónové platňu. Potom druhá a tretiu. Stala sa slávna, získala prvu cenu na festivale v San Remo. Dnes má už tri takéto ceny.

Jej meno a snímky sú na plágach skoro na každej ulici. Ale nie je to už meno Migliettaová — dievča z Taranta je známe ako Mietta (na snímke).

KRÁLOVSKÉ SOBÁŠE. V európskych kráľovských rodinách jeseň ubehla v znamení zásnub a budúcich sobášov. Tak ako v každej inej rodine detí rastú, zamilujú sa a chečú sa ženit.

Spanieli sú veľmi vzrušení zásnubami 22-ročného následníka trónu, prince Felice. Jeho vyvolenou je 23-ročná Isabel Sátoriová, dcéra advokáta, ktorý okrem priezviska má aj titul grófa Marino. Snubníkina matka pochádza sice z možtianskej rodiny, ale mladý Felipe tvrdí, že city sú preň dôležitejšie, ako aristokratický pôvod. Isabel je inteligentná a vzdelaná dievča,

vyštudovala v USA a ovláda 5 jazykov.

Nasledník holandského trónu Willem-Alexander, o ktorom sa hovorí, že je najbohatším kráľovským synom v Európe, je zasúbený so slečnou Yolandou Slappenovou, ktorá tiež po svojom otcovi zdiedi milióny. Yolanda je ešte študentkou, zanedlho končí štúdiá, potom má odísť na trojmesačnú stáž do USA. Po jej návrate je plánovaná svadba.

Každému dievča by sa iste páčil budúci belgický kráľ Philippe, synovec bezdetného kráľa Baudoina. 30-ročný princ je vysoký 1,82 m, driečny, modrooký blondín. Vraj niekoľko slečien z kráľovských rodín by rady odovzdali ruku vzdelanému a vyšportovanému Philippeovi. Ale on si už vyvolil. Jeho snúbenicou je španielska kontesa, 21-ročná Adriana Torresová, spríbuznená s belgickou kráľovnou Fabiolou, taktiež Španielkou. Svoje oficiálne zásnuby ohlásil už 21-ročný dánsky následník trónu, princ Frederik. Už tri roky sú s 22-ročnou Ninou Klinker-Jörgesovou nerozluční. Nina je študentkou práva a začínajúcou novinárkou. Jej rodina nemá žiadnen aristokratický titul, ale kráľovná Margrethe a jej manžel, princ Hendrik, súhlásia sú synovou voľbou: „Nina je inteligentná, taktná, sympatická. Bude dobrú kráľovnou“ — hovorí kráľovná matka.

V Anglicku sa zanedlho očakáva svadbu kráľovnej netere, dcéry princeznej Margarety, lady Sarah Armstrongovej, s 32-ročným hercom, Danielom Chattem. Boli isté obavy, či kráľovná Alžbeta bude súhlasiť s voľbou svojej netere, teda so sobášom členkyne kráľovskej rodiny s hercom, pochádzajúcim dokonca z veľmi skromnej rodiny a na dôvažok nemanželským dieťatom. Ale kráľovná bola veľkodusná a

neprotestovala. Na snímke: dánsky kráľovský pár s následníkom trónu, Frederikom.

JAKO V DYNASTII. Natáčenie nekonečného seriálu Dynastie skončilo už dávno, podobně ako realizace značne kratšieho seriálu The Colby's, navazujúceho na Dynastii osobami mnoha hlavných hrdinov. Ukázalo se totiž, že osudy milionárske rodiny nakoniec diváky prece jen omrzely. Historie Carringtonovcov a Colbyovcov bylo treba rýchle ukončiť. Jak? To vám samozrejme neprozradíme.

Hrdinové seriálu si však nedělají starosti. Film jim přinesl takový majetek, že mohou klidne žít, i když ne tak, jako milionář Carrington.

Diváky by jistě zajímalo, zda se Alexis a Kristel v soukromém životě párili, ačkoliv na obrazovkách byly nesmiřitelnými nepřítelkyněmi. Těžko říci. Nešetkávají se často, protože Joan Collinsonová, Angličanka narozená v Londýně, bývá v poslední době hlavně v Evropě. Když se však už setkají, ochotně pózují fotografiem. Na našem snímku je jejich společníkem Jeff Colby, čili John James, který stále vypadá mladě, ačkoliv je mu už třicet.

TRI MILIONY NEGRAMOTNÝCH vraj žije v najvýspejšej krajine sveta — Japonsku. Vyhlásuje to profesor osackej univerzity Ken Motoki, podľa ktorého je tvrdenie ministerstva školstva, že 99 percent obyvatelstva krajiny vie čítať a písat, značne nadšadené. Mnoho ľudí vraj svoj nedostatok skrýva. Medzi japonskými negramotnými prevládajú ľudia, ktorí v mladostí miesto do škôl museli ísť pracovať, aby pomohli ostatným členom rodiny. Niektorí negramotní Japonci sa na „staré kolená“

učia čítať a písat v špeciálnych večerných školách, ktorých je v celej krajine 33.

RAKÚSKO STARNE. Päťina zo 7,6 milióna obyvateľov tejto krajiny sú ľudia starší ako 60 rokov. V samotnej Viedni sa tento podiel blíži tesne k štvrtine. Podľa prognózy ústredného štatistického úradu bude v roku 2030 žiť v tejto alpskej republike až 2,3 milióna občanov, ktorí vstúpili do siedmeho desaťročia svojho života.

VRÁTÍ SE NUR? Konflikt na Blízkém východe, ktorý už delší dobu udržuje v napäti celý svet, se stal rovnako príčinou osobnej tragédie jordánskeho kráľa Husseina a jeho ženy, kráľovny Nur. Politická situácia v Jordánsku nikdy nebyl jednoduchá. Kráľ Hussein už prežil 36 atentátov. Nosí neustále pistoli, dokonce i když je v plavkách. Oběti jedného z atentátov se stala jeho predchozí žena; ako první vešla do vrtuľníku, ktorý měli manželé letet. V té chvíli vrtuľník vybuchl a kráľovna zahynula. Dnes je jordánská situácia ještě složitější.

Nie divného, že nynější manželka kráľa Husseina opustila hlavní město Amman a s čtyřimi dětmi odjela neprve do Švédské a pak do Londýna.

Kráľovna Nur je Američankou. Až do svého sňatku s jordánským kráľom v roce 1978 se jmenovala Elizabeth Halabyová. Teprve potom přijala jméno Nur-el-Hussein, čili „světlo Husseina“. Jordánský kráľ sice odsoudil irácký útok na Kuvajt a Jordánsko přijímá uprchlíky, ale část obyvatelstva, pobožní vyznavači islámu, nenávidí jinověřce a především Američany. Nur se stala jejich nepřítelkou — je přece Američankou. Ozvaly se dokonce požadavky, aby se král s Nur rozvedl. Hussein má veľmi rád svou ženu a čtyři děti, dva chlapce a dvě dívčátka. Rozlučka s nimi je veľmi bolestná, tím spíše, že nikdo neví, kdy a zda vůbec se kráľovna Nur bude môci vrátiť do Jordánska. Na snímku: kráľovská rodina v dobrech klidu.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

PISS SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI. WYDAWCA: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONE: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krajowej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Šternog (redaktor naczelny), Jozef Pivočarčík, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnická, Alžbeta Stojowska (tłumaczka).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustin Andrašák, Zofia Bogačíková, Józef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronisław Knapčík, Eugen Mišinec, Lýdia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje redakcja Život w Warszawie lub Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w terminach: do dnia 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz na cały rok następny; do dnia 20 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: 1 numer 1000 zł, kwartalnie — 3000 zł, rocznie — 12 000 zł.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje także redakcja Život w Warszawie oraz Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w podanych wyżej terminach. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 339.

Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótów.

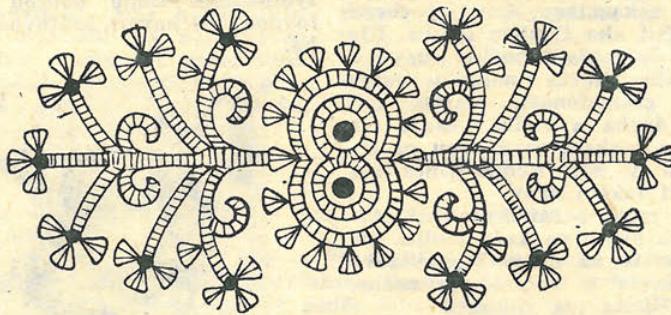
Numer oddano do składu 3.11.1990 r., podpisano do druku 10.12.1990 r.

KALENDÁŘ ŽIVOTA

1991

LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN
1 Ú NOVÝ ROK 2 S Blahorád 3 Č Radmila 4 P Blahoslava 5 S Edvard	1 P Hynek 2 S Hromnice	1 P Albín 2 S Anežka
6 N TŘI KRÁLOVÉ	3 N BLAŽEJ	3 N LUCIE
7 P Vilma 8 Ú Čestmír 9 S Vladan 10 Č Břetislav 11 P Bohdan 12 S Pravoslav	4 P Jarmila 5 Ú Agáta 6 S Dorota 7 Č Richard 8 P Jacek 9 S Apolena	4 P Kamil 5 Ú Kazimír 6 S Bedřich 7 Č Tomáš 8 P Mezinárodní den žen 9 S František
13 N VERONIKA	10 N MOJMÍR	10 N VIKTORIE
14 P Radovan 15 Ú Blahomil 16 S Vladimír 17 Č Drahoslav 18 P Vladislav 19 S Doubravka	11 P Božena 12 Ú Slavěna 13 S Popelec 14 Č Valentýn 15 P Jiřina 16 S Řehoř	11 P Anděla 12 Ú Konstantin 13 S Růžena 14 Č Matylda 15 P Ida 16 S Amos
20 N CTISLAV	17 N DONÁT	17 N VLASTIMIL
21 P Béla (Den babiček) 22 Ú Slavomír 23 S Zdeněk 24 Č Milena 25 P Miloš 26 P Pavlína	18 P Simeon 19 Ú Miloslav 20 S Oldřich 21 Č Lenka 22 P Petr 23 S Svatopluk	18 P Eduard 19 Ú Josef 20 S Světlouše 21 Č Radek 22 P Leon 23 S Felix
27 N PŘIBYSLAV	24 N MATEJ	24 N GABRIEL
28 P Karel 29 Ú Zdislav 30 S Marta 31 Č Spytiňhěv	25 P Viktor 26 Ú Božetěch 27 S Alexandr 28 Č Lumír	25 P Marie 26 Ú Emanuel 27 S Alena 28 Č Soňa 29 P Taťána 30 S Amélie 31 N NEDĚLE VELIKONOČNÍ

DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
1 P PONDĚLÍ VELIKONOČNÍ 2 Ú Vladislav 3 S Richard 4 Č Václav 5 P Miroslava 6 S Vilém	1 S Svátek práce 2 Č Zikmund 3 P Marie 4 S Monika	1 S Mezinárodní den dětí
7 N HERMAN	5 N IRENA	2 N MARIANA
8 P Ema 9 Ú Dušan 10 S Radomil 11 Č Filip 12 P Julius 13 S Aleš	6 P Jan 7 Ú Ludmila 8 S Stanislav 9 Č Den vítězství, st. sv. ČSFR 10 P Blažena 11 S Svatava	3 P Tamara 4 Ú Dalibor 5 S Pavlína 6 Č Norbert 7 P Iveta 8 S Medard
14 N VINCENC	12 N PANKRÁC	9 N STANISLAVA
15 P Anastázie 16 Ú Irena 17 S Rudolf 18 Č Valérie 19 P Rostislav 20 S Anežka	13 P Servác 14 Ú Bonifác 15 S Zofie 16 Č Přemysl 17 P Vratislava 18 S Nataša	10 P Markéta 11 Ú Flóra 12 S Antonie 13 Č Antonín 14 P Vasil 15 S Vit
21 N ALEXANDRA	19 N IVO	16 N ZBYNĚK
22 P Lukáš 23 Ú Vojtěch 24 S Jiří 25 Č Marek 26 P Oto 27 S Jaroslav	20 P Bernard 21 Ú Viktor 22 S Helena 23 Č Vladimír 24 P Jana 25 S Dobroslava	17 P Adolf 18 Ú Marek 19 S Leoš 20 Č Květuše 21 P Alois 22 S Pavla
28 N FRANTIŠEK	26 N DEN MATEK	23 N ZDENKA (Den otce)
29 P Robert 30 Ú Blažoslav	27 P Valdemar 28 Ú Vilém 29 S Magdalena 30 Č Boží tělo 31 P Kamila	24 P Jan 25 Ú Ivan 26 S Adriana 27 Č Ladislav 28 P Lubomír 29 S Petr a Pavel
30 N ŠÁRKA		

ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
1 P Jaroslava 2 Ú Marie 3 S Radomír 4 Č Prokop 5 P Cyril a Metoděj 6 S Mistr Jan Hus	1 Č Oskar 2 P Gustav 3 S Miluše	1 N SAMUEL	1 Ú Igor 2 S Galina 3 Č Bohumil 4 P František 5 S Eliška	1 P VŠECH SVATÝCH 2 S Památka zesnulých	1 N LEV
7 N BOHUSLAVA	4 N DOMINIK	2 P Aděla 3 Bronislav 4 S Jindřiska 5 Č Boris 6 P Boleslav 7 S Regina	6 N NATÁLIE	3 N HUBERT	2 P Blanka 3 Ú František 4 S Barbora 5 Č Jitka 6 P Mikuláš 7 S Ambrož
8 P Nora 9 Ú Drahoslava 10 S Libuše 11 Č Olga 12 P Bořek 13 S Markéta	5 P Milivoj 6 Ú Oldřiska 7 S Lada 8 Č Soběslav 9 P Roman 10 S Vavřinec	8 N MARIE	7 P Sergej 8 Ú Věra 9 S Diviš 10 Č Záboj 11 P Jan Žižka 12 S Marcel	10 N EVŽEN	8 N KVĚTOSLAVA
14 N KAROLINA	11 N ZUZANA	9 P Daniela 10 Ú Irma 11 S Emilián 12 Č Marie 13 P Libor 14 S Radka	13 N RENÁTA	11 P Martin 12 Ú Benedikt 13 S Stanislav 14 Č Sáva 15 P Leopold 16 S Otmar	9 P Vratislav 10 Ú Julie 11 S Dana 12 Č Simona 13 P Lucie 14 S Lydie
15 P Jindřich 16 Ú Luboš 17 S Bohdan 18 Č Drahomíra	12 P Alena 13 Ú Klára 14 S Sylva 15 Č Hana 16 P Jáchym 17 S Záviš	15 N JOLANTA	16 P Ludmila 17 Ú Naděžda 18 S Kryštof 19 Č Zita 20 P Oleg 21 S Matouš	17 N VALENTÝNA	15 N ZDIRAD
21 N VÍTEZSLAV	18 N HELENA	22 N MORIC	21 P Brigita 22 Ú Halka 23 S Teodor 24 Č Rafael 25 P Živa 26 S Dimitrij	18 P Romana 19 Ú Alžběta 20 S Čestmír 21 Č Albert 22 P Cecilie 23 S Klement	16 P Albína 17 Ú Daniel 18 S Miroslav 19 Č Urban 20 P Dagmar 21 S Toměs
22 P Magdalena 23 Ú Libor 24 S Kristýna 25 Č Jakub 26 P Anna 27 S Julie	25 N RADIM	23 P Berta 24 Ú Jaromír 25 S Zlatuše 26 Č Justyna 27 P Kosma 28 S Václav	27 N IVONA	24 N EMILIE	22 N ŠIMON
28 N VIKTOR	26 P Luděk 27 Ú Otakar 28 S Augustýn 29 Č Výr. SNP. st. sv. SR 30 P Růžena 31 S Ignác	29 N MICHAL	28 P St. sv. ČSFR 29 Ú Violeta 30 S Marcel 31 Č Stěpánka	25 P Kateřina 26 Ú Konrád 27 S Xenie 28 Č Zdislav 29 P Blažej 30 S Ondřej	23 P Vlasta 24 Ú Adam a Eva 25 S 1. SV. VÁNOČNÍ 26 Č 2. SV. VÁNOČNÍ 27 P Jan 28 S Bohumila
29 P Marta 30 Ú Bořivoj 31 S Ignác	30 P Jeroným				29 N JUDITA
					30 P David 31 Ú Silvestr